

AB

53133



(1. = ~~Dbl für an Jc 1253 vgl. Plur~~)

oo Die angeb. Schriften z. T. 10 re

2
L 10

Gu



5

Grauis & maximi momenti
DELIBERATIO.

De compescendo perpetuo crudeli conatu
IESVITARVM.



Typographus Lectori S.

Cum hoc consilium à viro quodam sapientissimo & patria amantissimo, accuratè perscriptum, procul è Polonia ad nos missum, à pluribus viris prestantibus lectum, omniumq; calculis probatum intellexissemus, edendum quoq; in Germania censuimus: neq; dubitamus, quin huius libelli lectio aequè omnibus grata futura sit, tum quod dicuntur, quæ ad pacem in regnis prouincysq; uniuersi orbis Christiani publicam tuendam faciunt, tum quod ipsa à Pontificio profecta sunt, às quo sinistra in religionem Romanam suspicio exoriri nemini potest. Insuper verò etiam ad iterationem editionis maturandam me permonuit, quod exempla per omne regnum à Iesuitis coempta combustaq; nunciantur. Hoc quoq; scire te volui: Vale.

A N N O

M. D. C. I X.

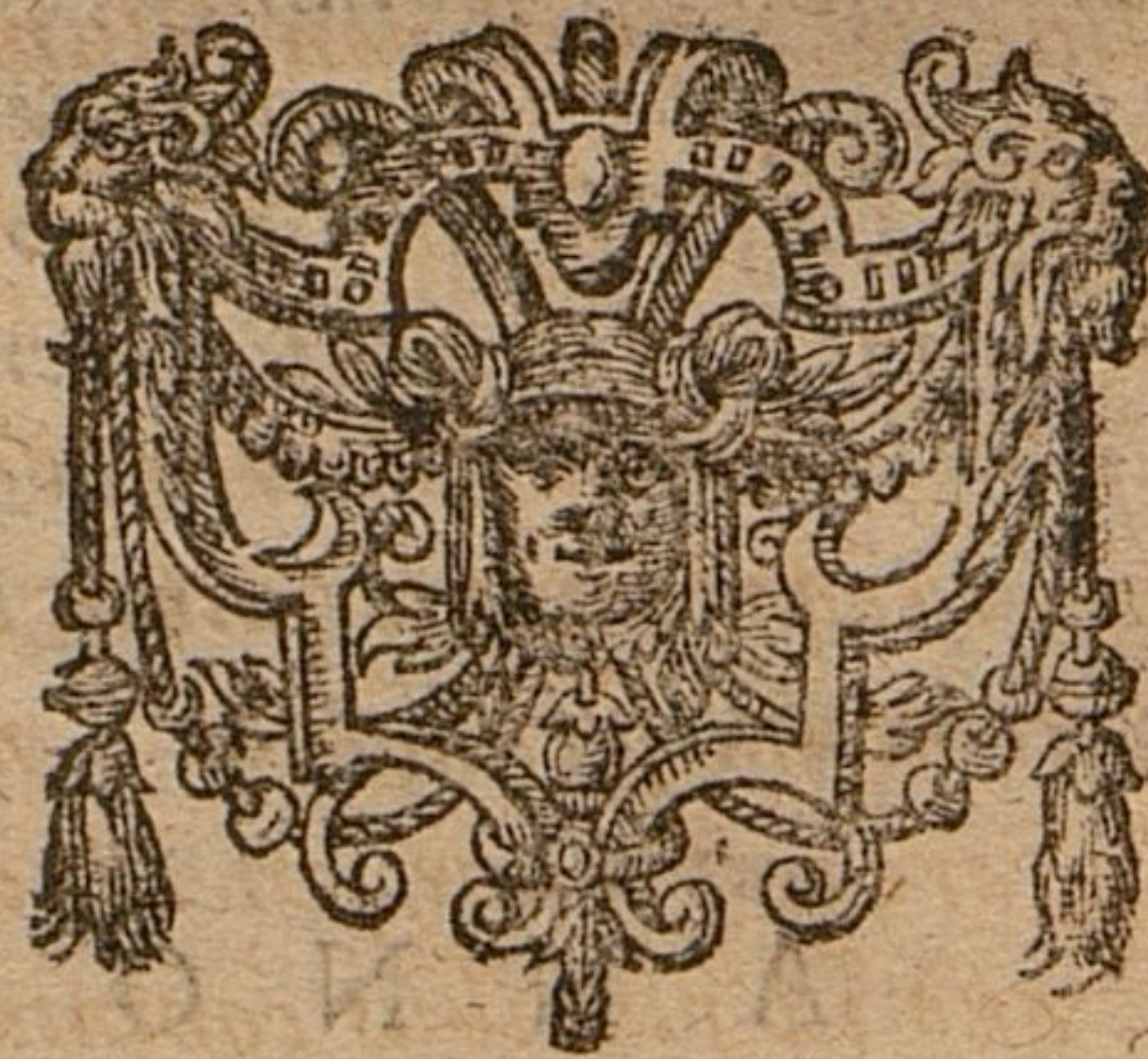


CONSILIVM
DE
RECVPERANDA
ET IN POSTERVVM
stabilienda pace
REGNI POLONIAE,

In quo demonstratur,
PACEM NEC CONSTITVI, NEC
stabiliri posse, quamdiu IESVITAE
in Polonia mancant.

Ad Illustres Regni Polonia Proceres.

Ex Correcto & recognito Polonico in Lati-
num conuersum.





Præfatio Interpretis AD LECTOREM.



Vando præsens Scriptum primùm ex Polonia allatum est, mihiq; ut illud perlegerem traditum, magna me eius sub primam lectionem admiratio cepit, propter duas præcipuè causas: Primùm ob rerum ipsarum pondus & grauitatem; Deinde quòd intelligerem, Iesuitarum Artes tandem & stratagemata etiam Nationi Polonica innotuisse, & in eadem tantum hætenus potuisse, ut ex ipsdem publica libertati non exiguum periculum immineat. Quæ res ante annos 20. quando in Regionibus illis versarer, planè incredibilis visa esset, adeò ut si tum temporis aliquis Polonia tale quid ausus esset prædicere, cum risu haud dubiè ab ipsis exceptus & exhibitatus fuisset. Neq; sanè mihi hætenus idem passus sum persuaderi, quantumuis à multis multa ea de re narrari audiuerim: quòd non solum Libertas Polonica mihi nota, sed etiam libertatis feruentissimum studium in Gente illa probè perspectum esset.

Cum itaq; de hisce rebus, ut inexpectatis & planè nouis, sermones cum alijs crebrò conferrem, quibus Polonia Status, ut in hac vicinia & commerciorum frequentia, non prorsus ignotus erat, pleriq; apud me instare cœperunt, ut illud vel Germanicè vel Latine interpretarer, quò id pluribus communicari posset: à quo equidem labore non admodum abhorrebam, quòd hoc Polonici sermonis

exercitium mihi in hac eius diuturnâ desuetudine non inutile futurum videretur. Verùm stili character me deterrebat, Cuius sensum alicubi vix assequebar, nedum ut satis commodè & citra Authoris, Viri haud dubiè non vulgaris, iniuriam, in aliud idioma transferri posse, considerem.

Cum verò illi instarent, & difficultates, quas pretendebam, eleuarent, Ego illud eâ conditione recepi, ut mihi liceret interdum à Polonismo deflectere: ubi nempe phraseos Polonica vim non penitus exprimere possem, ut ea missa, sensum Polonicum latinè enunciarem, quantum videl. mihi de Latinismi possessione arrogare queo: Ne, dum Stili Polonici argutias frustra consector, nec Polonicè nec Latinè loquar, & sic à neutro intelligar. Latinè autem Scriptum hoc ideò potius, quàm Germanicè, interpretari volui, quòd Polonicum idioma cum Latinismo multò maiorem cognationem in plerisq; quàm cum nostrate idiotismo, habeat. Prædictam itaq; conditionem cum illi facile admitterent, opus ipsum aggressus sum: sed ita, ut ad eam me tam arctè non passus sim alligari, ut non aliqua interdum authoris vocabula retinuerim, quæ Polonismus, aliarum Europæarum linguarum imitatione & exemplo, ex latina lingua mutuatur, & sibi ea frequenti usu quasi vendicat: quorum ut plurimum ea est ratio, ut nonnihil detorta sint, aut saltem elegantioris Latinismi studiosis, ceu minùs Latina, sordescant: qualia sunt; Practica, qualificatio, qualificatus, dismembratio, Executorialis, &c. Quæ tamen, ut quæ suo iam usu etiam inter nos inualuerint, & significantia euaserint, minimè aspernatus sum. Polonicum Rokosz quod iam nostratibus etiam familiare est, retinui, proptereà quòd vox illa vix ullo Latino, aut etiam Germanico vocabulo possit exprimi, ut cuius notio Politia Polonica propria sit. Lectorem tamen scire velim, per illud generalem & extraordinarium Nobilitatis Conuentum indicari, qui non nisi in extremo Reipublicæ discrimine celebrari consuevit: quem proptereà cum illo

Roma.



Romanae Reipublicae Statu aliquis fortè non ineptè comparauerit, quem ultimum illud & penè desperati remedij Senatusconsultum subito producere solebat, quando in Senatu decernebatur, Darent operam Consules, Prætores, Tribuni plebis, quiq; Proconsules sunt ad Urbem, ne quid Respublica detrimenti capiat. De quo inter alios Caesar consuli poterit lib. 1. de bello civili. Sub hoc autem statu ferè Generale Iustitium publicè indicebatur, sicut etiam in Polonia non ita dudum factum affirmant. Reliqua prudens Lector per se facile dydicabit.

Cum verò Scriptum hac ratione translatum ijs offerrem, quorum Iudicio in huiusmodi rebus permultum tribuo: illi hoc non solum probarunt, sed ulterius me urgere cœperunt, ut id ipsum publicis typis subijcerem, quo sic rerum istarum noticia ad plures pervenire posset. Sic enim persuasi erant, rerum istiusmodi cognitionem, multis in Europa perutilem futuram: qui ex iisdem vel presentis status correctionem, vel imminentis periculi auertendi occasionem, petituri essent.


Cum itaq; in hoc opere mihi nil amplius, quàm interpretationis laborem, arrogare possem, hunc aliena me suis fructum nec interceptare, nec amicorum auctoritati & Iudicio morosius refragari volui, sed rem totam illorundem arbitrio permisi: hoc saltem mihi reservato, ut de his, quæ modò explicata sunt, Lectorem præfando monere possem. Id quod illi mihi non grauatim concesserunt. Quo obtento, eiusdem Lectoris commoditati diutius obstare nolui: quem hisce utiliter frui & prosperè valere opto.

05(?)50
8

A 3

Ad Ex-





Ad Excellos Status Incluti
Regni Poloniae.

Afflicto hoc Reipublica tempore, Viri
Proceres, Patria laborante, vobisque
de publica salute consultantibus, fa-
ciendum putavi: Ut non fallendi ocii
caussa, sed ut Civis indigena Patria
mea, quantum per tenuitatem possem, talentulo
hocce subuenirem. Illud quantulumcumque sit, ob-
nixè rogo, ut pro vestra benignitate boni consula-
tis, & si lubet, animis vestris perpendatis, ac ma-
lis Reipublica, patriaque iustis remediis subueniatis.
Medicorum autem more, si quis per Prognosti-
ca, indicia, & varias circumstantias, morbos
Reipublica consideret penitiùs, agnoscat facile, eo-
rundem genuinam substantiam, immensam ma-
gnitudinem, & admirandam plane varietatem.
Deinde si morborum publicorum causa, interius
& foris, diligentius perpendantur, Iesuitarum
exquisiteissimas Artes, & astutissimam omnium
sibi subiectorum, ad conatus suos promouen-
dos,

dos, DISPOSITIONEM, primam certè & omnium maximè principalem esse, facile cordatus quisq; deprehendet: adeò ut, quicquid uspiam malorum in Republica nostra præteritis annis acciderit, magna ex parte solis illud Iesuiticis Artibus imputandum veniat: quamvis ne illi quidem excusandi sint, quorum negligentia veneno huic concessum fuit tam propè ad Cor Reipublicæ penetrare. Et nisi maturè Remedium huic Reipublicæ morbo applicetur, & acerrima illa bilis, ex agro & ferè non absunto Reipublicæ corpore remoueat, nullum est dubium, quin de salute patriæ nostræ actum sit: ita ut in posterum (quod Deus auertat) de funere Reipublicæ citius, quàm de salute restituendâ, sit cogitandum.

Et quia morbus ille inueteratus acutè satis Patriam nostram hætenus affligit, Curatio eius nulla alia suscipi, imò ne cogitari quidem poterit, nisi causse illius mali, sine cunctatione de corpore Reipublicæ agro radicitus remoueantur: hoc est, ut Iesuitæ, eorumq; dispositoria artes, è Regno Poloniæ prorsus eliminentur. Nam si ex Aula Regia tantum, aut ex aliquibus Ciuitatibus pellantur, siue etiam quocunq; modo in ordinem redigantur, in
Mona-

Monasteria concludantur &c. Reipublica corpus
integra sanitati nunquam tuto poterit restitui.
Dum enim ignominiam inultam Iesuita nun-
quam sinent, recrudescant protinus Reipublica
vulnera, quando isti socii, quacunq; oblata occa-
sione, ad pristinas Reipublica turbanda Artes &
clades, tanquam ad professionis suae unicum & ge-
nuinum scopum, astute recurrent.

Vestrum itaq; est, Proceres, occasionem pra-
sentem non negligere; Deus & bona caussa contra
hos Socios pro vobis militant: Patria calamitas
à vobis remedia suo iure postulat: Regia dignitas
consilium & auxilium expetit; Senatus auctori-
tas opem requirit; Cleri conditio subsidium rogat;
Nobilitatis status, restitutionem in integrum vr-
get: oppressio deniq; Plebis, viduarum, pupillorum,
vestrum implorat Patrocinium. Vos modò, gene-
rosa pectora, forti Constantia, sine mora, reme-
dium adhibete, egregium munus suscipite.

Hoc ut feliciter ad DEI gloriam, Reipublica
salutem, & vestri nominis immortalem laudem
perficiatis, etiam atq; etiam opto.

CON.





CONSILIVM

*De recuperanda & in posterum stabilienda
pace Regni Polonia,*

*In quo demonstratur,
Pacem nec constitui, nec stabiliri posse, quamdiu
Iesuitæ in Polonia maneant.*

Ad Illustres Regni Proceres

*Ex correcto & recognito Polonico in La-
tinum conuersum.*



DE Diogene illo Cynico Græca historia nar-
rat, eum, cum aliquando Athenienses videret in
publico periculo sollicitè concurrere, bellumq;
pro patriæ defensione, non citra animorum per-
turbationem moliri, ne in publica illa sollicitu-
dine solus nihil ageret, cum armis tractandis per
senectutem etiam minus habilis esset, dolium, in
quo ex instituti sui more habitare consueuerat, sursum deorsum
voluere cœpisse. Hoc factum, vt insolens, cum varij variè interpre-
tarentur, prudentiores iudicabant, virum acutissimum hac ratio-
ne docere voluisse, in publico patriæ periculo nullum ingenuum
ciuem otiosum aut securum esse oportere, cum potius singuli ita se
comparare debeant, vt si opere non possint, gestibus saltem, aut
quacunq; re liceret, suum in patriam propensum affectum, iuuan-
dæq; reipublicæ studium declararent.

Quod saluberrimi præcepti exemplum vtinam hodiè popula-
res nostri sibi imitandum proponerent: non quidem in eum finem,
vt sua concursatione exorientes tumultus augeant, oleoq; ardenti
B. frigidam

frigidam suffundant, sed ut pro sua potius quisque virili annitatur, quò præsens patriæ incendium, cuius gliscentes fauillæ iam nimis diu & satis oscitanter neglectæ sunt, latissimè iam vagans restinguatur, pacatisque animis reipublicæ tandem firma & solida pax restituatur.

Neque sanè dubito, quin talium ubique plurimi sint, qui reipublicæ, nec hinc, nec alibi defuturi essent, si tantum haberent, qui in tanta rerum & animorum dissidentium confusione fideliter indicaret, quid facto potissimum opus esset. Ego igitur, qui corpore hætenus, per Dei voluntatem, quam minimum valeo, ut ea saltem mei parte, quæ adhuc mediocriter viget, reipublicæ præstò sim, huncipsum laborem in me recipere decreui, non quòd ad id ego omnium maximè idoneus sim, sed quòd aliud in præsentia efficacius auxilium patriæ præstare nequeam.

Itaque hoc scripto demonstrare conabor, quæ in hoc publico incendio potissima & omnium periculosissima flammæ vorantis materia sit, & qua ratione illa igni depascenti subtrahi, sedatisque animis factionum dissidentium æstus imminui & paulatim extinguì possit: nec video, quibus in rebus quòque consilio civis bonus hoc tempore operam, cogitationesue suas salubrius & utiliùs consumere queat.

In hac autem commentatione vos potissimum Illustrissimi proceres, compellare decreui, & hoc iterum non propterea, quòd in argumento, tam arduo, tam difficili, tantæque insuper invidiæ expolito, aliquid vestro iudicio dignum me afferre posse confidam: sed quòd ad eundem animi discursum vos vestrum officium (dummodò in eodem reipublicæ benè consulere volueritis) reuocare, omniumque bonorum & publicæ tranquillitatis studiosorum civium desideria earundem rerum seriam curam vobis imponere videantur. Plenus autem spei sum, futurum, ut si fortè non omnia mea vobis probauero, aliquid saltem ex hoc quisquiliarum aceruo granorum colligatis: aut si ne hoc quidem assequi potuerò, vos saltem ex errore meo meliorum saniorumque consiliorum occasionem arripiatis. Vtcunq; autem res cadet, mihi sufficiet, si vel inane dolium versando reipublicæ in rebus tam arduis, si non operam, affectum saltem meum probem & testatum faciam.

Hic

Hic autem si ordine velim procedere, necessariò aliquid primum de ipso morbo, quo respubl. nostra laborat: deinde de eius causis erit dicendum. In harum enim rerum diligenti inuestigatione certaq; cognitione eruditiores medici primum ad restituendam sanitatem gradum non abs re constituunt.

Et quod ad morbum attinet, res subtili inquisitione minimè indiget sub hoc vtiq; rerum statu: maioris tamen perspicuitatis gratiâ, mali nostri publici vniuersum complexum ad tria capita refero. Sub quorum primo comprehendo periculosam illam diffidentiam, quæ inter subditos huius regni & supremum nostrum magistratum intercedit. Secundum in illo dissidio agnosco, quod inter Status, quos vocant; hoc est, inter ordinem Ecclesiasticum & Civilem siue Equestrem in hoc regno gliscit, patriæq; iam diu insigne aliquod malum minitatur. Sub Tertio illud inusitatum inter Polonos factionum studium intelligo, quo ordo equestris hoc præcipuè tempore ita grauiter laborat, vt ad efficacem aliquod remedium malis publicis adhibendum nec virium satis, nec sufficientem auctoritatem habeat. Quæ patriæ nostræ pestis à paucis annis eousq; excreuit, vt extincto illo fraternitatis Polonicæ candore, alter alteri suspectus esse incipiat, vt nulla ferè amplius sermonis, nedum consiliorum libera nobis communicatio reliqua sit. Hæc, inquam, tria nos premunt; Poloniæq;, nî rebus aliter prospiciatur, grauissimè minitantur: vt quorum ea sit ratio, vt vnumquodq; illorum ad maximum Imperium euertendum sufficere queat. Quod omen Deus Opt. Max. prohibeat & à nobis clementer auertat.

Ad causas verò istorum malorum quod attinet, res in hoc publico dissidio, & mutua partium inculpatione, infinitis ferè difficultatibus implicata est, vt vix quisquam eam ex suo sensu decidere auit aut definire.

Quid enim hodiè maiori contentionis nixu inter nos agitur, quàm vt alter in alterum turbatæ reipublicæ culpam transferre conetur? Vbi tamen in eo ferè vtrobiq; peccatur, vt morbus ipse, morbiue symptomata, sæpius pro eiusdem causis arripiantur: vt quia, verbi gratia, præcipuam doloris vim circa caput sentimus, ibidem etiam principalem morbi causam latere existimemus, vt hoc



solum & immediatè velimus curari: non aliter, quàm si in ardente
Causone aliquis agroto cranium perforare, æstuantèsq; vapores
emittere vellet: cùm, si peritis medicis auscultaremus, de fonte
nobis potiùs cogitandum esset, ex quo hæc iniuriosa capitis gra-
uedo scaturit & exhalat.

Nec in eo parum situm est, cùm hic error, qui in caussarum in-
dagatione committitur, in omnibus disciplinis latissimè grassetur:
in Politia tamen rerumq; Politicarum tractatione longè frequen-
tissimè occurrit, & ibidem multò, quàm alibi, periculosior est, vt
qui in publicam salutem peccet, & sic omnium & singulorum res &
fortunas secum inuoluat.

Mihi ergo ne idem accidat, omisis illis dissidentium mutuís
accusationibus, quarum ego iudex esse nec possum nec volo, gene-
rales caussas persequar, indicaturus, qua ratione illæ si non tolli,
minui saltem & sensim mitigari queant.

Causæ verò vel internæ sunt vel externæ. Internas voco, quæ
ex ipsius corporis Polonici fatali Cachexia exortæ sunt, proxi-
mamq; morbo materiam suppeditant, eundemq; fouent & nutri-
unt. Externæ mihi sunt, quæ materiam hanc peccantem & ad
morbosum habitum dispositam mouent, proritant, impellunt & ex-
asperant.

Ad internas, præter illa priuatorum peccata, quibus DEI ira
quasi ordinariò prouocatur, quæ propterea omnibus à condito
mundo rebus publ. exitium attulerunt, & quibus Polonia nostra
hodiè, proh dolor, saltem non obruitur, in specie refero Religio-
nis illud dissidium & factiones, quarum occasionem turbulenta &
ambitiosa ingenia ex eodem sine causa arripiunt; Rei insuper fa-
miliaris auarum studium, publicæ verò supinum neglectum; Veri-
tatis odium & periculum, hypocriseos verò assentatoriæq; adula-
tionis studium & fauorem; Iustitiæ deprauationem, Iniustitiæ verò
palliationem; Fortitudinem domi militiaq; in odium & suspicio-
nem vocatam, degenerem verò ignauiam cultam & promotam;
Ambitionem sine meritis, inuidiam sine virtutis æmulatione; inno-
centes oppressos, sceleratos defensos; imbellem innocentiam pe-
riclitantem, præferocem opibusq; suffultam improbitatem palam
dominantem; Virtutem denique neglectam, Hypocrisim præmijs
ornatam.

Hæc



Hæc & his similia alia corporis Polonici vitia seu potius fœda
vlcera sunt; talia nimirum, quibus Regna circa suas fatales perio-
dos vt plurimum obnoxia esse consueuerunt. Ad quæ sananda no-
bis certiore, quàm qualem humana ratio præstare queat, ope opus
videtur. Quæ enim tam longo temporis tractu inter Nos ita inua-
luerunt, vt actis altissimis radicibus in ipsius Regni habitum iam
quasi conuersa sint, non video qua ratione hoc exulcerato seculo
paullo acrius citra ægroti periculum moueri queant, nedum vt illa
subitò eradicari posse confidam, vt multorum haud dubiè incon-
sulta impatientia optat. Ideoq; circa hoc genus caussarum ita no-
bis procedendum existimo, vt cohibitis prius & amotis externis &
irritantibus caussis illarum feruidiorem motum primùm vtcunq;
sistamus, & deinceps per temporis successum (quo huiusmodi
Chronici morbi magis quàm medicamentorum violenta operatio-
ne, curantur) materiam hanc peccantem subtractione, alteratio-
ne, digestionem &c. edomemus: sic statuentes, nobis in magna fel-
citatatis parte reponendum, si DEI beneficio contingat, vt nauim
nostram sub hac fatali Europæ tempestate ita gubernare possimus,
vt scopulos, ad quos plariq; hætenus ante oculos nostros grauif-
simè impegerunt, vel cum iactura aliqua euitemus.

Ad has ergo externas caussas quod attinet, quarum remotioni
primam curæ nostræ partem impendi velim, sunt hæ illæ ipsæ, quæ
hætenus in reliquis Europæ Regnis eandem tempestatem excitâ-
runt, cuius fremitum iam ab aliquot annis intra nos non citra hor-
rorem animaduertimus: Quarum impetus à meridiè & occidente
per contigua Europæ progrediens, nostrum hunc Septentriona-
lem ortum ceu turbo quidam videtur inuadere. Vbi tamen DEI
Opt. Max. clementia Poloniæ hoc præ alijs Europæ nationibus be-
nignissimè indulgit, vt pestis hæc nos serò tentare cœperit, licet
caussæ intestinæ in Polonia à multis annis non minùs, quàm alibi,
conspiciæ fuerint. Quod ingens Dei beneficium inter alia hoc no-
bis (dummodò eo vti voluerimus) præstare poterit, vt reliquorum
Europæorum sub eodem morbo Symptomata; casus & pericula,
cum medicamentorum adhibitorum in vtramq; partem euentu,
obseruare & in rem nostram conuertere, & sic alieno periculo cau-
tiores fieri possimus.

Ad quam felicitatem nobis tantò facilior aditus hoc tempore patet, quòd tumultus illi non solùm in recenti memoria & multis nostrum ex oculari inspectione noti sint: sed quòd plurimi insuper præstantes viri, in singulis ferè nationibus, sub ipsum morbi æstum de exorientium barbarum remedio sua nobis eruditissima consilia, adeoq; etiam acres interdum disceptationes publicè communicarunt. Quorum veritatem sicut & errores, euentus ipsemet, ad nostrum per commodum vsum, vtrobiq; detexit.

Horum igitur ductum si sequamur, apparebit, omnes ferè Europæ Regnorumque Europæorum ab annis sexaginta & circiter, turbas & seditiones (quarum nonnullæ valdè cruentæ & periculosa fuerunt, & adhuc sunt) primam suam & generalem Originem ex præsentis Religionis dissidio traxisse: sed ita, vt prudentissimus quisq; non tam ipsum dissidium, quàm eiusdem componendi modum accuset, qui nempe sua vitiositate hæc periculosa morbi Symptomata causatus sit.

Instituta ante annos 50. Cleri & Catholica religionis reformatio primã Europæis tum multibus occasione præbuit. Hoc ipsum verò, vt ij, qui in his rebus minùs exercitati sunt, meliùs intelligant, rem sic explico: certum est, Pontifices Maximos cum Consistorio suo hæctenus vehementer annexos esse, vt Imperium ecclesiasticum, per superioris seculi motus haud leuiter concussum, in pristinum statum restituerent, suamq; per Europam iurisdictionem plenè recuperarent. Opus profectò magnum & arduum, cui melioribus mundi temporibus peculiari fortunæ afflatu opus fuisset: in quo etiam tantus hodiè & tam contentiosus animorum obfirmatorum nixus & renixus deprehenditur, qui vel ipsius Alexandri victoriosum genium frangere & debilitare queat. Illi tamen hoc ita aggressi sunt, vt primùm Religionis & ordinis Ecclesiastici quandam reformationem publicè conceperint, cuius tamen capita non aliò, quàm ad hunc, quem diximus, scopum, directa erant. Hanc deinceps Regibus & Nationibus, à quibus tale quiddam diu flagitatum nouerant, obtulerunt, in eum finem, vt ipsorum studio per vniuersum orbem Christianum executioni mandaretur.

Cumq; eius rei difficultatem ipsimet probè perspicerent, vt quibus negotij totius vitia optimè nota erant, inita sunt varia consilia, quæ cum paucissimis, ex ipso etiam Principum ordine communi-

munica-

municata sunt, per quæ obiectas difficultates superari remq; promoueri posse sperabant.

Ad quorum executionem delecti sunt & operose instructi certi homines, qui Regibus apud subiectam multitudinem glaciem frangerent, factiq; non admodum grati inuidiam, quantum verbis possent, lenirent.

His ad eum modum comparatis, res omninò successura putabatur, quam propterea ij, quibus prouincia hæc extra ordinem, vti dictum est, assignata erat, magno animo aggressi sunt, eamq; fideliter vrserunt: euentus tamen longè alius, quàm qui sperabatur, secutus est: siquidem conatus iste tam grauius vbiq; impedit, vt turbas longè maximas pepererit, egoq; affirmare ausim, omnes ferè Europæ intestinos tumultus, quibus ab annis fermè quinquaginta, ex quo nimirum prædictæ reformationis negotium seriò vrgeri cœpit, quatur, ex hac Capitali scaturigine promanasse.

Quod ipsum tamen ea conditione affirmo, vt non tam ipsam reformationem (quamuis ne hæc quidem omnem, vt iam dictum est, fraudis suspicionem potuerit effugere) quam eiusdem executionis *MODVM* accusem. Hic enim cum peruersè institueretur, illas turbas excitauit, quarum dubius euentus adhuc orbem Christianum suspensum & sollicitum tenet.

Modus instituta reformationis vitiosus.

Hoc autem si quis fortè apertius sibi declarari cupiat, sic habeto. Instituta reformationis hoc præcipuum vitium erat: nouerant illi, omnium mortalium votis id vnice expeti, vt vetus disciplina Ecclesiastica restitueretur, cleri mores seriò emendarentur, abusus nimium conspicui abrogarentur. Expetebat autem hoc non tam promiscuum vulgus, quàm ex Procerum numero prudentissimus quisq; qui & Ecclesiæ consultum volebant, suorumq; populorum gemitus miserabantur. Sed si verum fateri volumus, caput hoc admodum perfunctoriè ab vniuerso clero tractatum fuit, vt qui hoc potius operam dederint, vt suam authoritatem tuerentur, statumq; secularem sibi denuo subijcerent, itaq; constringerent, vt suæ libertati contra eundem in perpetuum cauerent.

Ex hoc ergo capitali errore hæc deinceps executionis vitia prodierunt: Primum vtrunque Imperij Europæi brachium simul aggressi

1.

Eius vitia.



aggredi sunt, statum nempe Ecclesiasticum, & civilem, siue Religionem & Politiam, cum alterutrum istorum plus satis negotij eis exhibiturum fuisset.

2. Deinde hos ipsos status, inter se ita commiserunt, vt inuerso naturæ ordine Ecclesiastico agentis, Politico verò patientis partes assignarint.

3. Coacti deniq; sunt ad harum rerum praxin medijs in Ecclesia parùm legitimis, adeoq; violentis & valdè odiosis vti.

*Primum
executionis
medium.*

Et hæc quidem media duplicia fuerunt: Primum, hoc præcipuè operam dederunt; vt Regum & Principum studia sibi in hoc opere conciliarent, seq; eorum authoritate munirent: quo ipso nil opus fuisset, si in institutæ reformationis negotio recto pede incessissent. Ipsi tamen vt hæc Regum præsidia facilius consequerentur, Eisdem communi cuidam fœderi illigarunt, per quod ad prædictorum consiliorum executionem coniunctim obligabantur. Et hinc est illa nostri temporis famata Principum Catholicorum Vnio, res per se speciosa, sed quæ Europæ multarum calamitatum causa extitit.

Secundum.

Deinde ad persuadendum vulgus huiusmodi Oratores delegerunt, quorum opera in tractando religionis negotio, legitima quidem fuisset, nec suo fortassis successu caruisset, si intra vocationis, quam verbis præ se ferebant, limites substitissent: sed illi his transgressis, in id ferè principaliter incubuerunt, vt Politias statumq; Politicum ad suum propositum conformarent: & hoc quidem ea ratione, vt ausu periculosissimo, publicas leges, & Nationum statuta, per quæ nempe propositum suum impediri sentiebant, hæc tollere, ibi mutare, adeoq; ad suum sensum omnia vbiq; reformare conarentur.

Horum verò vtrunq; quantæ inuidiæ expositum fuerit, & quantæ per consequens ei difficultates fuerint obiectæ, cordatiores facile intelligunt.

*Primi
medij incom-
moda.
Vnio Regū
Europæorū
semper dif-
ficilis.*

Quantum enim ad tentatam Regum & Principum Vnionem at-
tinet, illa per se hæcenus intra Europam adeò semper difficilis
fuit, vt quamuis multi & magni nominis Pontifices in eadem labo-
rarint, ad exitum tamen eam vix vnquam potuerint perducere:
tum inquam, quando vnanimi religionis sensu omnes ducebantur:

tur:

tur: qui ergo successus in hac publica opinionum animorum & designationum discrepantia sperari potuit? Deinde hic ipse in Regibus demerendis & vniendis ambitus negotium ipsum, quod alias plerisque non multum placebat, magis suspectum fecit, partem aduersam obfirmavit, eidemque sui muniendi & defendendi necessitatem imposuit: idque tantò magis, quòd hæc Vnio plerisque ad vnius saltem familiæ priuatum commodum & utilitatem instituta videbatur, vt eidem videlicet iam diu affectatum Europæ dominium confirmaretur. Quod ipsum quantum institutæ reformationi profuerit, euentus in hunc vsque diem testatur.

*Reliquis
Regibus sus-
specta.*

Tertiò Regum illa Vnio, & si interdum aliquousque processit, ad expectatam tamen rei promotionem tantum momenti non attulit, quantum plerisque sibi polliciti fuerant, idque ex duplici causa. Quòd primùm Reges & Principes vni, vt ut se interdum sanctissimis vltro obtulerint, negotium tamen tam sincerè nunquam tractarint, vt non multoties, sub eiusdem prætextu sua priuata commoda quærerent. Sicut in Gallijs non ita dudum manifestò licuit perspicere, quando Rex quidam potentissimus partium Catholicarum patrocinium contra hæreticos suscepit; ibi tandem apparuit, Eum sub hoc obtentu, Galliæ Regnum affectare. Cum enim animaduerneret, pluresque Factionis illius Proceres ab Imperio Hispanico abhorre, oblitus personæ, quam agendam suscepit, rat, manus auxiliatrices retrahere cœpit, vt qui videret se spe sua frustratum. Id quod Sixtus V. tempestiuè subodoratus est, & ægerimè tulit. Talia autem plura exempla adduci possent ex ijs etiam, quæ nos propius tangunt. Ex his ergo personatis & malefidis Principum molitionibus in Vnionis istius agro perpetuarum similitatum copiosissima seges indiès succrescit, per quas prædictum reformationis opus magis turbatur, quàm promouetur.

*Ad refor-
mationis
executionem parum
utilis.*

*Hispani sub
prætextu
Religionis
Monarchiæ
suam am-
plificare co-
nantur.*

Quodque deinceps illorum Regum conatus, vbi etiam rem seriò egerunt, per illam Edictorum seueritatem idem negotium subditis magis inuisum fecerunt, quàm commendarunt.

*Seuerorum
Edictorum
in causa
Religionis
effectus.*

Cum enim omnis coactio menti humanæ grauis & molesta sit, tum illa in primis animum liberaliter institutum enormiter lædit & fauciat, qua ei Religionis nomine vis affertur: quòd tacitus quidam naturæ instinctus hoc omnes doceat, Dei cultum liberi &

C

sponta-



*Artes Au-
lica nostro-
rum tem-
porum.*

spontanei motus esse debere. Hoc animaduertentes nonnulli ex Regum Vnitorum ordine hanc violentæ coactionis inuidiam declinare voluerunt, dum ab odiosa illa Edictorum acerbitate abstinent, & subditis Religionis arbitrium ad speciem liberum relinquunt. Interim tamen, vt, Vnionis legibus satisfaciant, rem dissimulanter & quasi per cuniculos aggrediuntur: dum eos, quos religionis nomine oderunt, vel ab honoribus Rei q̄; publicæ beneficijs excludunt, vel in iure dicundo alijsuè artibus eos variè premunt & impediunt, vt tandem aduersitatibus fracti seipso eis dedere & conformare cogantur.

Et hoc nostris temporibus præcipuum artificium est ijs in locis, in quibus Hispanica Inquisitio per Regnorum Leges, Nationumq̄; libertatem locum habere nequit, cui à nonnullis multum tribuitur: fieriq̄; potest, vt non pauci hac ratione subigantur. Si quis tamen rem penitus consideret, facile deprehendet, has subtiles artes, vt vulgò æstimantur, publico statui plus nocere, quàm apertam Tyrannidem.

*Earundem
fructus.*

Ipsam etenim Religionem, quam hætenus vt falsam abominati sunt, nunc etiam de tyrannica iniustitia suspectam habere incipiunt. Deinde Magistratus auctoritatem, vnicum illud throni fulcimentum, conuellunt & subuertunt, ipsamq̄; Principis personam subditis exosam reddunt. Illarum denique iniuria longè altius, quàm vis aperta, penetrat, & generosis præcipuè mentibus inextinguibilem offensæ memoriam imprimit & inurit. Et hi animorum affectus, vtut fortè ad tempus, ceu ignis sub cineribus, latitant, quàmprimùm externa qualiscunq̄; ventilatio accedit, tantò periculosius erumpunt.

Adhuc ergo hoc primum Executionis Medium ad excitandas turbas, quàm ad promouendam reformationem, multò efficacius fuit.

*Secundi
Medij ef-
fectus.*

Nec res in reliquorum impedimentorum remotione melius successerunt: cum enim his de instituenda reformatione Decretis & Statutis non solum diuersus Religionis sensus per Europam iam latissimè sparsus, sed etiam Nationum populorumq̄; Priuilegia, Libertates; Leges & mores obstarent, illa citra tumultum ne moueri quidem potuerunt.

Quæ



Quæ omnia tamen à præferuidis Ingenijs, quibus hæc prouincia non citra delectum demandata erat, non solum mota, sed acriter commota & vehementer perturbata esse constat.

Hinc ergo turbæ, hinc simultates, hinc odia, hinc diffidentia cum reliquis fatalibus Furijs, quibus nostro tempore Status Politicus infestatur, ceu ex Orco proruperunt. Id quod omnes Europæ nationes, quas hæc pestis peruasit, sonora voce profitentur, hæc & non aliam calamitatum suarum causam omnes, qui citra Morbi affectionem iudicant, summo consensu allegant.

Videamus nunc ergo, num malorum nostrorum Polonicorum eadem ratio sit, & num hæc etiam externa causa ad eorundem inflammationem & exasperationem aliquid contulerit? Id quod multis fortè difficulter persuadebitur: ego tamen illud constanter assero, & assertionis meæ has probationes assero: de eo primum satis constat, Clerum Poloniæ & ipsum tandem vehementer urgeri cœpisse, vt ad eorundem consiliorum communionem semet aggregaret. Ad quod ipsum tamen præcipui istius ordinis ab initio valdè lenti fuerunt: non quod rem improbarent, sed quod Executionis difficultate deterrerentur. Tandem tamen exterorum instinctus præualuit, & tergiuersantes impulit. Ideoq; in hunc finem non ita dudum Synodus illa Petricouiensis celebrata fuit: cuius Decreta plerisq; vel eo saltem nomine suspecta fuerunt, quòd tanto studio occultata fuerunt & suppressa.

Sed nec illud cuiquam dubium esse potest, ab hisipsis Primo loco diligenter curatum fuisse, vt Reges Poloniæ prædictæ Vnioni implicarent, eosdemq; cum Domo præcipuè Austriaca quam arctissimè coniungerent. Ex qua nimirum coniunctione maximum ad prædictæ Executionis promotionem emolumentum sperabatur: vt quæ ad subditos in Vtroq; Regno magis perterrendos, & in ordinem redigendos, permultum factura videbatur, quantumuis consilijs illis longè aliud pallium obduceretur.

Harum verò rerum praxis post infelicem illam expeditionem in Sueciam quasi renouata fuit, vbi nonnullorum studia valdè conspicua extiterunt: eorum videlicet quos præter iam dictas causas Sueciæ amissæ inuidia vrgebat, qua nempe ordinem suum premi sentiebant: qui propterea omnem lapidem mouerunt, vt

*Instituta
reformatio
nri effectus
in ipsis Re-
gnis.*

*Eadem re-
formatio
quomodo in
Polonia in-
stituta.
Synodus
Petricouie.*

*Suecia a-
missa.*



nouis Regum amicitijs accepti infortunij sensum nonnihil mitigarent.

Austriacorum studia Polonis suspecta.

Veruntamen vt inter vicina Regna ferè fieri consuevit, Austriacorum studia nostratibus semper suspecta fuerunt, ideoque pro hac etiam vice ad Agentium illorum consilia promouenda tantum non contulerunt, quantum speratum fuerat: Cùm præsertim, præter vulgares illas Regum Regnorumque vicinorum similitates & dissensiones, alia non pauca quotidie, intra & extra Regnum, inciderent, quæ huiusmodi coniunctionem Reipublicæ nostræ minus commodam, ipsis etiam Ciuibus formidabilem efficerent. Per illius itaq; attentationem nil ampliùs effectum fuit, quàm vt inueteratæ suspiciones periculosius recrudescerent. Quod ipsum etsi ijs, qui hæc agitabant, non ignotum esset, se tamen adeò non passi sunt impediri, publicamq; indignationem tam securè contempserunt, vt tantò potiùs confidentiùs in proposito perrexerint, illudque tandem per fas & nefas ad exitum conati sint perducere.

Hic ergo molitionum iam antea suspectarum tam importunus feruor eum tandem euentum sortitus est, vt offensa Nobilitate, Regnum factionibus mutuaque diffidentia impletum sit, & Rex ipsemet subditis, subditi verò Regi suspecti esse cœperint, Quam constat proximam & compendiosissimam esse ad Reipublicæ dismembrationem & interitum viam. Et hac ratione prius illud institutæ reformationis turbataq; Europæ Medium satis inter nos, vt opinor, efficaciter operatum est.

Cæpta reformationis executio citra libertatis Polonica præiudicium perfici nequit.

Ad alterum quod attinet, *Popularium nempe obstaculorum reformationem*, nemo Polonus opinor negabit, in hoc Regno maiora & robustiora eis obiecta fuisse & adhuc obijci, quàm in vlla Europæa Natione. Consilia enim ista inter nos, vt quidem nunc res sunt, ad effectum, quem ipsi cupiunt, perduci nullo modo possunt. nisi aut Hispanica Inquisitio, aut quiddam, quod inquisitioni illi æquiualeat, in Regnum introducatur: per quod nempe Polonia, ad Hispanismi aliquam similaritatem redacta, prædictæ Executioni opportuna reddatur. Patria verò nostra ea corporum animorumq; libertate hætenus vtitur, qualem fortissimæ nationes, & generosissimus quisq; sibi optare poterit: qua libertatis fiducia ex ipsis
etiam

etiam Catholicis cordatiores enormes illos abusus & vanas superstitiones, quas in Religionem ipsam eiusdemq; exercitium irreplisse constat, magna multoties libertate, coram ipsis etiam Prælati, reprehendunt & detestantur: & quis inter nos rei istius potestatem sibi eripi patietur, quæ tamen coram Inquisitionis Hispanicæ tribunali ignis supplicio adiudicaretur? Nemo ergo est, qui non videat, quàm duro collisu hæc inter se committi oportuerit? Postquam imprimis libertas illa, quatenus animum præcipuè & conscientias concernit, non ita dudum per *Confæderationem publicam*,
contra eadem tentamenta denuò & quasi extra ordinem confirmata est?

Confæderatio publica Executionis istius obex.

Quamvis autem Hispanicam Inquisitionem nemo nobis hætenus apertè & ex professo conatus sit obtrudere, quod intelligerent, hoc citra periculum vix posse tentari: via tamen ad huiusmodi aliquam imperiosam coërcitionem varijs artibus paulatim & quasi per cuniculos parata est, sensimq; muniri cœpit: eo nimirum adhibito artificio, quo rem citra omnem mutationis sensum Practicantes illi se consecuturos sperabant: tam cautè tamen & circumspectè incedere non potuerunt, quodq; agebant, tam probè nunquam potuit dissimulari, vt rerum è diametro pugnantium tamque asperarum vel leuis agitatio non ingentem flammam vel tandem eliceret. De quo ipso, proh dolor, oculorum aspectus hodiè testatur.

Hæc à me omnia verissimè dici omnes norunt, qui rerum nostratum aliquam saltem notitiam habent, quiq; actiones nostras Comitiales ab aliquot annis vel è longè spectarunt: nec diffidentur hoc ij, qui in partibus adhuc inter nos eatenus hærent, vt & prædictæ Reformationis negotium cupidè amplectantur, eiusque studiosæ, per legitima tamen media, executioni faueant.

Adhuc ergo perspicuum est, Reipublicæ nostræ intestina mala non solum per easdem externas causas proritari & exasperari, per quas reliqua hætenus Europa turbata fuit, sed eundem etiam in ijs Operationis modum teneri.

In his igitur tollendis & amouendis opera nostra occupari debet, siquidem ordine procedere, Matrique nostræ cum aliqua spe salutis opem ferre voluerimus.



Scio tamen, quid heic nonnullus dicturus sit: me hæc differendo Morbum ferè incurabilem ostendere, cum harum rerum studio, Consiliorumq; istorum exoticorum effectuosæ executioni potissima pars Regni implicata sit, vt curatio heic etiam ipso morbo difficilior, adde & periculosior, futura videatur.

Non est de nihilo, quod dicitur, nouiq; egomet, multos prudentes viros in eo consentire: existimo tamen, omnia opinione nostra faciliora fore, si primum inter res ipsas, earundemq; abusum; deinde inter personas, à quibus illæ tractantur, accuratè distinguatur.

Austriaca

Familia af-

finitas Po-

lonia per se

nec inuti-

lis nec in-

honestæ.

Ad res quod attinet, Nec Austriacæ Familiæ, inter Europæas haud dubiè eminentissimæ, nec quorumcunq; exterorum Regum & Principum cum nostris Regibus legitima & sincera coniunctio per se, vel nos, vel Remp. nostram in minimo lædit: sed eidem potius præsidio & ornamento futura esset, si à Practicantibus illis ad sinistras suspiciones non tam densæ nostratibus occasiones præberentur.

Eadem ferè ratio est alterius Medij: ab huius enim executione nihil turbarum nobis esset metuendum, si modò ita institueretur, vt intra legitimum docendi modum consisteret, missisq; alijs parum conuenientibus practicis euentus D E O committeretur. Non igitur res istæ per se, sed earum abusus & peruersus tractationis modus Remp. lædunt & has in præsentia difficultates nobis pariunt.

Hæc itaq; in rebus differentia si obseruetur, inter ipsas etiam personas manifestam nobis discriminis rationem ostendet: vt nempè non omnes eos, qui prædictis rebus manum quocunq; modo admouent, pro veris calamitatis nostræ autoribus habeamus, vt curationis de qua dicturus sum, actum ad omnes & singulos extendi oporteat, sed eos tantum, qui prædicti abusus præcipuam culpam sustinent.

Si quærat aliquis: quinam illi sint. Respondeo, si eorum, quos in hisce rebus periculosa experientia longo tempore erudijt, consentiens testimonium admittere; si præterea ipsam rerum euidentem inter nos experientiam in consilium adhibere volumus,

*Iesuitarum
conatus &*

I E S V I T A S & I N S T I T V T V M I E S V I T I C V M pro ijs nobis necessario

cessario esse habendos. Hi, inquam, sicut in supradictorum Con-
filiorum executoriali praxi primas sibi ubiq; arrogat: ita alte-
ram eius & quidem odiosissimam & nostrarum imprimis rerum
respectu perniciosissimam partem extra ordinem sibi suæq; actua-
litati desumpserunt: in qua agitanda ita hæcenus versantur, vt
quod in hisce consilijs pessimum est, præcipuè arripiant, arre-
ptum peius efficiant, & vim eius malitiosam per subiectum Rei-
publicæ corpus, quo iure quæue iniuria, quasi transadigere, & per
partes applicare conentur. Vt sic prorsus sentiam, si vni Iesuitæ
non essent, Nos aut turbas eiusmodi nullas habituros, aut si quæ
fortè, vt ex consensu reliquarum partium Europæarum obortæ
fuisent, Eas multò faciliùs minoriq; periculo consopiri posse. Hoc
quidem certum est, Poloniam ab ijs vltimo loco inter Europæas
nationes commotam esse.

Hoc verò cum illud ipsum sit, de quo inter nos quàm maximè
controuertitur, iudicij huius rationes aliquantò accuratius erunt
demonstrandæ. Quod ita faciam, vt primum ad oculum demon-
strem; Instituti Iesuitici, si per se consideretur, Eam esse ratio-
nem, vt liberæ Reipublicæ valdè inimicum & aduersum; Libertati
verò Polonicæ imprimis formidandum sit. Deinde, viuis aliquot
exemplis ostendam, quàm periculosè secta hæc statum Politicum
hincinde per Europam turbarit. Tertiò, obiectiones non nullas
diluam, quæ sententiæ huic à contrarium sentientibus ferè oppo-
nuntur.

Quæ tria si à me demonstrata fuerint, quartum, quod princi-
paliter intendo, sua sponte sequetur: ijs nempe, qui Remp. resti-
tutam & saluam cupiunt, præcipuè operam dandam esse, *Vt Iesui-
ta & Iesuitismus extra Regnum eliminentur*, quò sic remotis hisce cu-
rationis interturbatoribus, certa aliqua & firma pacis stabiliendæ
ratio iniri queat.

*Ad primum quod attinet, in eo tria considero: Ipsam Ordinis Po-
litiam: Finem, ad quem tendit: Operationes sine praxin, per qua hunc finem
conatur assequi.*

*Politiam si penitus introspeciemus, fatendum nobis erit, Eam
in hoc genere accuratè dispositam, firmissimam & ad res magnas
gerendas aptissimam esse: vt parti, cui se vel applicauerit, per-
multum*

*feruor om-
nium intra
Regnum ex
cessuum
primaria
caussa.*

*1.
Consilij hu-
ius præci-
puæ demon-
strationis
Capita.*

2.

3.

4.

*Instituti Ie-
suitici Po-
litia.*

multum prodesse, vel opposuerit, nocere queat. Generalis dispositio purè Monarchica est, forma nimirum Politicæ ad mouendum & agendum commodissima. Monarchicæ dispositionis nerui in hisce rebus consistunt: capite primùm vno regitur: deinde hoc ipsum caput vni etiam loco, Vrbi nimirum Romæ, alligatum est, vbi perpetuò residere cogitur. Quæ res sectæ huic inter alia hoc præstat, vt vno certo & vniformi aëre perpetuò regatur & vegetetur, Romani nempe Consistorij afflatu, prout is ab ijs, qui Romæ omnia possunt, afficitur. Disciplinæ deniq; forma institutum hoc longè arctissima vtitur, qua Ciues eius ad cœcam obœdientiam (sic ipsimet loqui consueuerunt.) astringuntur, in tantum, vt Minoribus in nulla Maiorum vel absurdissima imperia inquirere liceat: nedum, vt aliquis ea detrectare ausit.

*Disciplina
ratio.*

Hæc ergo formam illam Monarchicam constituunt, constitutam firmissimè constringunt, adeoq; faciunt, vt actiones eius efficacissimæ sint, & ceu cuneus quidam penetrent. Illa verò hanc compactionis soliditatem adiuuant, eandemq; solidiorem efficiunt: Quòd primùm Communitatis huius basis perfixam illam Ge-

*1.
Basis insti-
tuti Iesui-
tici. 2.*

neralis sedem Romanæ sedi & Consistorio, vt dictum est, quasi affigitur & implantatur. Deinde, quòd eandem Hispanico Imperio similiter inserunt, dum inter septem Generales, qui sibi hucusq; si rectè memini, inuicem successerunt, neminem elegerunt, qui non vel natione vel ditione Hispanus esset, quæ res non caret mysterio.

3.

Tertiò, quod ex tot diuersis Clericorum Ordinibus soli ferè Iesuitæ ab vtriusq; Fori ordinaria Iurisdictione exempti sunt: vt nullum prorsus in Nationibus, nisi sui corporis, superiorum agnoscant, qui plerunq; Italus aut Hispanus est; vt sic Ordo Iesuiticus, ab omni Iuris Polonici coërcitione solutus, inter nos liberrimè versetur, suisq; molitionibus securè incumbat. Quartò, quòd etiam in

4.

subdelegatis imperijs hætenùs diligenter cauent, ne in Nationibus Prouinciales vnquam ex Indigenis eligant, sed vel Hispanis vel Italis dignitates illas conferunt, aut saltem ijs, qui ex Anglia, Gallia &c. propter facinora aliqua profugerunt, & propter nimium

*5.
Nobilitas
Polonica ad
cœcam Ie-
suitarum
obœdientiã*

Hispaniæ studium ex prædictis Nationibus proscripsi sunt. Seniores verò, Rectores, & his similes inter Nos rarissimè ex Nobilium ordine, sed ex plebe tantum adoptant. Quod cur fiat, coniectura non

non est difficilis. Generosa nempe Nobilitatis pectora erga Pa-
triam ita affecta norunt, vt suis consilijs & practicis ea minus com-
moda & opportuna statuunt. Interim his rebus fit, vt cum Iesuitif-
mi venter nostras ferè sit, quem videlicet nostris opibus explere &
suffarcire cogimur: caput tamen Hispanico & Italico cerebro re-
pletum habeat; ad cuius nempe sensum reliquum corpus mouetur.

*parum ido-
nea.
Polonia Ie-
suitismum
nutrit, His-
pania & I-
talia eodem
viciuntur.*

Hæc igitur ad Monarchicum robur iterum perquam multum
faciunt, incurfus Iesuitici impetum certissimè dirigunt, & sectæ
huic ad Consiliorum suorum executionem inuictam planè & pe-
netrantem constantiam præbent. § Porro huic ipsi Imperij Iesui-
tici formæ per subordinatarum dignitatum distinctos gradus va-
riasq; species egregiè contra omnes Monarchiæ incommoditates
& vitia prospectum est: vt, si ex humano sensu iudicetur, ei neq;
à Tyrannica oppressione, nec seditiosa dissolutione, vllum pericu-
lum sit extimescendum: quod ipsum etiam prædictæ sodalitati ad
res gerendas miram corporis agilitatem conciliat.

Quarum rerum omnium illustre documentum nobis historia
postremi motus Galliæ præbet, vbi compertum est: in illa despe-
rata totius Regni perturbatione, ex solo Iesuitarum ordine Nemi-
nem, ac ne vnum quidem Iesuiticum Indiuiduum fuisse, qui Rei-
publicæ partes secutus esset: cum contrà ex omnibus alijs Cleri-
corum Ordinibus permulti Regias Reiq; publicæ partes fideliter
tuerentur. Hispano autem hi ipsi Iesuitæ tam pertinaciter adhæse-
runt, itaq; feruè studuerunt, vt factioni eius pro anima aut po-
tius pro corde fuerint: de quo vulgò dicunt, quod in corporis hu-
mani structura sit primum viuens, & vltimum moriens. Prædicta
fanè factio prius opprimi non potuit aut eradicari, quàm Iesuitæ
Regno exigerentur! Quod fidele & perdurans robur Instituto
huic in tam variegata hominum colluie nil aliud præstat, quàm
ea, quæ hæcenus de Politicæ formâ diximus.

*Iesuitismus
Cor Factio-
nis Hispani-
ca in Gallia.*

Num verò hæc talia sint, à quibus sibi Resp. Polona metuere
debeat, ijs cogitandum relinquo, qui superiori autumnò artium
istarum gustum aliquem perceperunt. Ego interim Factionem Ie-
suiticam inter nos non aliter æstimo, quàm agilem quendam &
acutum gladium, cuius lamina quidem in vaginam Polonicam re-
condita sit, sed ita, vt capulum Romana Aula & Hispania manibus

D

teneant,



teneant, & sic eum ad nutum suum vibrent. Id quod Instituti huius proprius finis aliquantò clarius docebit.

*Finis Insti-
tuti Iesui-
tici.*

Hic autem & ipse quiddam singulare & ab omnibus alijs Monachorum Ordinibus diuersum habet. Omnes enim aliorum Religiosorum ordines in hunc finem vt plurimum inuenti & approbati sunt, & eò tendunt, vt popularis deuotio per eos augeatur, Religio RomanoCatholica magis splendeat, & Ordinis spirituum pomæria dilatentur, &c.

Iesuitæ verò etsi hisce rebus & ipsi pro virili studeant, sui tamen principalis finis longè sublimiorem scopum sibi præfixum habent: qui nempe est, vt Romanæ Ecclesiæ siue Imperij Ecclesiastici collapsam authoritatem non solum recuperent, in quo studio reliquos Clericos commilitones habent: sed vt subiectum præcipuè Europæ orbem ita corrigant & reforment, vt huiusmodi insultus, quos res Romana hæctenus est perpeffa, in longum præcaueant: sublatis & quasi obstructis omnibus occasionibus, per quas antehac populis ad eandem oppugnandam & excutiendam aditus præbitus fuit.

*Molitionū
Iesuiticarū
in hisce re-
gionibus
præcipua
impedi-
menta.*

Quas occasiones norunt non aliunde densius emerfisse, quàm ex subditorum in hisce septentrionalibus Regnis nimia, vt quidem Romæ semper visa est, libertate, illisq; barbaris legibus, quibus hæctenus ita firmatur, vt Inquisitionis Hispanicæ intentatum iugum constanter repellat.

Horum igitur remotio & annihilatio Iesuitis per quartum illud & sectæ huic proprium votum extra ordinem iniuncta est: in hunc finem tot extraordinarijs Priuilegijs, Bullis & Indultis instructi & muniti sunt, vt non solum agendi facultate reliquo Clero vniuerso præpolleant, sed iam ipsis Episcopis & superiorum Prælatorum Ordini graues & formidabiles esse incipiant. Nec ego dubito, quin gens Iesuitica aliquando Romanæ Ecclesiæ horrendi schismatis occasionem præbitura sit. Ad quod sanè ipsimet inter nos iam hoc conspicuum exordium fecerunt, quo eos, qui Romanæ Ecclesiæ instituta sequuntur, in genuinos Catholicos & Politicos distinguunt. Veri autem Catholici eis sunt non qui Catholicè credunt & viuunt, sed qui ipsorum factioni ita toti addicti sunt, vt omnes illorum molitiones probent serioq; promoueant.

Pro

Pro Politicis verò, id est, PseudoCatholicis eos habent, qui, et si in fide & vita Ecclesiæ Rom. se per omnia conforment, Iesuitarum tamen factiosa consilia & præferuidos conatus detestantur, maioremq; Patriæ Reipublicæ, quàm exoticarum factionum & Præcticarum respectum habent, quod ipsum quale sit, prudentibus liquere existimo. Interea in hisipsis rebus specifica differentia consistit Iesuitismi, per quam à reliquo Clero discernitur, eiusdemq; *Iesuitismi specificus character.* genus quasi transcendit.

Cum verò hoc ipsi constanter negare consueverint, viuo illud exemplo erit demonstrandum: inter Venetos & Pontificem hoc maximè tempore controuersia intercedit super Constitutionibus quibusdam quarum renouandarum occasionem Magistratui Veneto præbuerunt Iesuitarum artes testamentariæ, Pontifex *Venetorum cum Pontifice controuersia.* autem eas in fraudem Ecclesiæ factas conqueritur. Veneti hoc nomine à Pontifice compellati cum intelligerent, iura Maiestatis Reipub. in eo periclitari, eidem cedere noluerunt, sed palàm potius præ se ferunt, sibi in sua ditione supremam iurisdictionem, & sic etiam Legum ferendarum potestatem, non autem Pontifici competere &c. Quo animaduerso, Pontifex Excommunicationis fulmine eos territat. Senatus hoc cognito Clerum suum compellat, ius Reipublicæ eidem exponit, Pontificis Pontificiæq; Excommunicationis iniquitatem demonstrat, eosdemque pro auctoritate hortatur, vt curato officio Excommunicationem pro nulla habeant. Quid sit? Antiquus Clerus vnanimi consensu Reipublicæ causam contra Pontificem probat, & de fide sua prolixè pollicetur: recentiores verò Religiosi, quorum nempe Regulæ præsentis temporis conditioni accommodatæ sunt, ducibus Iesuitis Reipublicæ causam damnant, stationemq; suam deserunt: quamuis Iesuitæ Magistratus Edicto nominatim expulsi & in æternum relegati perhibeantur, Hoc autem Iesuitæ non aliam ob causam fecerunt, quàm quòd viderent, se, stante & defensa Reipubl. Venetæ libertate, stantibusque Legibus, nec stare nec Instituti sui finem obtinere posse. Quod ipsum sanè discrimen illud, quod inter Iesuitas, & quoscunq; alios Clericos constituimus, satis euidenter probat & confirmat. Vos ergo iam, Proceres, quæso cogitate, quid de Polonia nostra futurum sit, si inter nos omnia illa



remoueri debeant, vt profectò illa remota cupiunt, per quæ in finis istius adeptione impediuntur? Adhuc de fine.

*Praxis Ie-
suitica.*

Videamus nunc Media siue Praxin, per quam ad scopum illum pererrumpere conantur; & hæc ex ijs, quæ iam dicta sunt, facile intelliguntur. Hoc nimirum coniuncta opera feruidissimè agunt vt primùm Reges Europæos, quotquot possunt, vni cuidam Fœderi illigent: cuius Fœderis principem & directorem constituunt Hispaniarum Regem, Aurei istius velleris possessorem & custodem: ad cuius videlicet nutum reliqui se applicare cogantur sub hac conditione, vt qui conatibus eius quacunq; ratione intercedit, aut quàm minimùm aduersatur, de hæresi suspectus sit, & prædicti Velleris periscelide indignus censeatur.

Sed Regnorum septentrionalium ea ferè est ratio, vt ad Legum præscriptum, non autem ad absolutum Regum arbitrium regantur: ideoq; Regiarum personarum confœderatio parum illis prodesse poterit, nisi etiam subiecta Regibus Regna in eandem Vnionis nasam concludant. Atqui hoc opus, hic labor est: cum heic eis infinitæ, vt iam dictum est, difficultates obijciantur; quocirca etiam opera illorum heic præcipuè enitet, & omnium maximè conspicua est. Sic autem res suas hoc loco disponant.

1.

*Accipiter
Iesuiticus
non nisi in
Aularum
pinis ni-
dificat.*

Primùm omnium hoc sedulò curant, vt in Aulis se insinuent. Hunc enim nidum hoc genus accipitrum sibi vbiq; præstruere, inque eodem oua sua deponere solet, priusquam ad Venatum euolent. Iesuita etiam ibi peregrinus sibi & exul, immò capite diminutus, videretur, vbi ab Aula arceretur. Fixo heic pede, vltèrius operam dant, vt Clauum Reipubl. in suam potestatem redigant, id est, vt vel Regi, Reginæuè ex suo corpore Confessarium, vel saltem Hæredi Regio Præceptorem dent: aut, si hæc non semper succedit, illis dominantur, quorum in Reipubl. administratione præcipuæ partes sunt & vires: vtque horum affectus, cupiditates & designationes penitissimè cognita & perspecta habeant: qua videlicet esca vnusquisque alliciendus & captandus sit. Ad hoc autem felicius perficiendum, Romana Aula; quicquid authoritate, quicquid opibus, quicquid artibus & consilio valet & potest, genti huic liberalissimè, vt iam dictum est, indulget: adeò vt Iesuitarum commendationes Romæ ad consequendas dignitates & præbendas

2.

bendas plus valeant, quam Potentissimorum Regum interces-
siones.

Quæ vnica res, si cætera abessent, ad corrumpendas omnes,
OMNES dico, Europæ aulas abundè sufficeret, sicut euentus, pro
dolor, testatur. Quamuis hoc etiam aduertendum est, Genio Ie-
suitico extra hoc quandam à natura occultam vim inesse, qua In-
genijs Aulicis imperat & dominatur.

Vt autem de occultioribus Factionis huius artibus, quas in *Iesuitarum*
prædictis Politiarum officinis exercent, nil dicam: duo sibi ibi *in Aulis po-*
dem potissimum paciscuntur, Primùm, vt ipsorum mellificatio ex *stulata.*
hac Reipublicæ Arce non impediatur, Vtq; deinceps aduersarijs
suis nullum eò refugium pateat, illorumq; querelæ, si quas eò de-
ferent, vel prorsus negligantur, vel quoquo modo eludantur. De
his duobus quamprimùm Iesuitæ cautum est, ipse deinceps sibi ad
reliqua perficienda sufficit. Quale autem & hoc sit, prudentes vi-
dent. Nulla sanè in animalis corpore tam periculosa vllius visceris
obstructio accidere poterit, quam perniciosa hæc est in Politia
principalis arteriæ, & sanguinis per eandem commeantis suffoca-
tio: ex qua videlicet, in Polonia vtique, aliud nihil oriri potuit,
quam hic febrilis æstus, quo Rempubl. hoc tempore ardescere vi-
demus. Ipsi quidem hoc acerrimè negant, adeoq; stomachantur,
quoties rerum istarum culpa in ipsos confertur: vt qui non igno-
rent; quam iustam ex eo odij & inuidiæ causam apud omnes bonos
sustineant. Ideoque suspicionem hanc verbis, quantum possunt,
à se remouere conantur, dictitantes: & sibi & Religioni Catholi-
cæ iniuriam fieri, Hæreticorum has calumnias, & inuidorum Au-
licorum clamores esse, Se Mundo rebusq; mundanis prorsus vale-
dixisse, Negotia Politica ipsis sordere, eorumq; attrectatione per
Instituti sui regulas sibi interdictum esse, Se deniq; à rerum Politi-
carum studio tanquam ab Instituti sui peste refugere &c. Speciosa
profectò & in hoc vitæ genere verè pia & religiosa oratio, cuius
veritatem Poloniæ nostræ publica aliqua & liberali Contributio-
ne redimendam suaderem, Nunc verò hos pictos & theatrales ser-
mones clarissima experientia ita euidenter refutat, vt nil dubi-
tem, quin pars illorum, qui ista audiunt, effusè rideant: pars et-
iam grauissimè indignentur. Illi nempe ridebunt, qui sibi conscij
sunt,

*Iesuiticæ
sanctitati
negotia po-
litica sor-
dent.*



sunt, se per redempta Iesuitarum studia ea multoties in Aula & ali-
bi consecutos esse, quæ nullis meritis, nullo iure gratiæ ad-
pisci potuissent: contra verò illi haud leuiter indignabuntur, qui
meminerunt, se in Aula multoties in iure suo impeditos esse,
ideò saltem, quod Factioni Iesuiticæ illorum negotia non satis
probarentur; vel quòd eosdem non pro illorum desiderio co-
luissent.

Quòd si verò Iesuitæ rerum Aulicarum curâ se prorsus abdi-
carunt, si negotia Politica illis ad eum modum sordent, quid caus-
sæ est, quòd hoc potissimum tempore suam quam pleriq; suadent,
ab Aula remotionem tam ægrè ferunt, vt eam inter septem sup-
plicia, quæ eis à Politicis iniuste infligantur, numerent? Sed in re
manifesta verbis non est opus: hoc saltem ex mea experientia
testari possum, me, cum inter Aulica ministeria adhuc versarer,
primarium aliquando Iesuitam audiuisse, qui Reipub. cuiusdam
Legato infortunium suum, quod in causa, vt mihi videbatur, æ-
quissima perpeffus erat, deploranti his verbis insultabat: vidésne,
quantum Patres Societatis hîc possint? Quæ temeraria vox cor
mihi vulnerauit, quòd ex animo dolerem, per huiusmodi temera-
rios & impotentes homines Reipubl. nostræ vitia ad eum modum
coram ijs denudari, apud quos omni studio cauendum erat, ne
hoc Imperium in contemptum veniret.

*Iesuitarum
Venatus.*

3.

Interim hi Vultures constructo & firmato hoc nido, pabula-
tores suos quaqua versum emittunt, suamq; venationem hac ferè
ratione instituunt: primùm operam dant, vt in Primarijs Regni
aut Prouinciæ Urbibus Seminaria, Collegia, Tempa quampluri-
ma, tanquam instantis Messis suæ horrea, vel occupent vel ex-
truant. Per hæc autem duo consequuntur, quæ eis ad finem suum,
de quo diximus, valdè proficua existunt: regnum primùm Vniuer-
sum his ceu Vnguibus apprehendunt, & ita constringunt, vt ad
suum nutum illud, quoties res ita postulat, cum singulis partibus
circumagere queant. Quod vt facilius consequantur, seminaria
sua in prædictis Urbibus ita plerunq; construunt, vt suis ædificijs
ipsa Urbium mœnia complectantur, eademq; sibi noctu diuq; per-
uia faciant: vt in arcibus, quas Craconiæ, Vilnæ, Calissij, Posnaniæ
&c. habent, videre licet.

Nec

Nec ego Gentis nostræ supinam negligentiam & incuriam factis heic demirari, aut pro rei indignitate sufficienter detestari possum: quòd ad huiusmodi periculosas & Reipublicæ præiudiciales substructiones non solum conuiuimus: sed ad easdem materiem ceu proprijs manibus congesimus: cum sic existimem, si Rex aliquis tale quid machinaretur, vniuersam Rempublicam contra eum insurrecturam: & his exterorum Venatorum indagatoribus in nostris nemoribus tantum licet?

*Polonorum
in fouendis
Iesuitis
præcipuum
peccatum.*

Deinde eadem operâ Iuuentutem nostram spem posteritatis, ad suum cerebrum dispositis & recoctis animis, regnunt, & sic inter nos Noui & Iesuitici Mundi sementem faciunt.

Dum autem intra Regni Vrbes hoc ij agunt, qui ad hæc donis idoneis sunt instructi, reliqui Concionibus popularibus, & audiendarum confessionum operosissimo simul & quætuosissimo artificio pro virili student. Quarum artium effectus iterum duplex est: plebem enim primariam, vt ille loquitur, hac ratione paullatim suam faciunt, factioniq; vires adiiciunt. Prouisoribus deinceps, qui Camerae siue AErario præsent, viam vbiq; muniunt, vt in omnia publica & priuata bona aditus eis patefiat.

4.

Et heic mihi latissima sermonis valua se aperiret, si aucupia illorum, quibus illi homines, Mulierculas præsertim, quas circumueniunt, explicare vellem. Cum verò instituti & occupationum mearum ratio mihi habenda sit: illud saltem præterire nolo, in quo etiam sectæ huius à reliquis Religiosorum Ordinibus differentia aliqua perspicitur: quòd nempe Iesuitæ vulgaria illa munuscula, quæ in Religiosos erogari consueuerunt, non curant, nec capiunt: quòd hoc eis sordidum & reliquo Ordinis splendori minus conueniens videatur. Aquila enim Currucam non captat. Et ipsi aliàs, vt exercitati Practici, benè norunt, *Pecuniam in loco negligere maximum interdum lucrum esse.* Nouiq; egomet simulationem hanc aliquando eousque processisse, vt oblatum 50. aureorum Vngaricorum precium repudiarint. Hominum verò opulentorum testamentaria legata, & cum his integra prædia adeò non fastidiunt, vt potius exquisitissimo artificio illa aucupentur, vt Polonia in hac etiam publica morum corruptione vix quicquam simile experta sit. Hinc ergo istis pecuniæ neglectoribus, qui suam gratui-

Iesuita sagaces aucupes.

Propter passerem rete non attrahunt.

Iesuitarum araria. gratuitam operam nobis tam officiosè deferunt, illi Regales inter nos proventus, quorum præsidio se iam non solum animosè tueri, sed etiam factiones inter nos alere incipiunt. Hos etiam cum reliquis suis arcanis in Maiore Polonia Calissij: in Minori Cracouia: in Russia Lublini: Vilnæ in Lithuania: Poltoui in Mazouia: & Braunsbergæ in Borussia deponere & custodire dicuntur.

Hæc, inquam, Imperij Iesuitici inter nos araria publica sunt & Chartophylacia, quæ, si hoc tempore excuti deberent, Poloniam haud dubiè de status sui qualitate rectius instructura essent, quàm tot hætenus tumultuosa scrutinia præstare potuerunt. Et hæc de praxi Iesuitica.

Hæc itaq; de primo designationis meæ Capite, de Politia nimirum Instituti Iesuitici pro Lectoris instructione sufficiant. Eius nunc erit cogitare, num fallatur, qui Iesuitas Polonis, Rei que eorum publicæ vehementer formidandos & sedulo cauendos censet. De narrationis autem meæ veritate noui plarisque melius quàm mihi ipsi, constare.

Praxis Iesuitica ordinis præcipue Politico fatalis.

Superest nunc, vt, quæ in genere de sectæ Iesuiticæ natura & moribus proposita sunt, per particularia exempla comprobentur, adeoque demonstretur, quàm periculosa harum rerum praxis ordini Politico fuerit; Quod Secundum erat Propositionis meæ. Caput Hoc ipsum verò per Domestica & nostræ experientiæ Documenta satis copiosè explicari posset & demonstrari: Spero tamen in exterorum historia rem magis conspicuam fore, quòd illorum casus extra factionum affectus positi & sic ad instruendum aptiores sint: ideoq; illorum exemplis immorabor, ita tamen, vt nostratium non prorsus obliuiscar.

Virtutis Iesuiticæ illustræ specimè in Gallijs.

Inter plurima verò documenta vix quicquam illustrius est eo, quod historia vltimi tumultus Galliæ suppeditat: ex quo nempe perspicitur, quantum Iesuitismi Genius contra Statum Regium, ad eiusque euersionem possit. Res sic habet: Regni Galliæ ea est conditio, ut à prudentiæ politicæ studiosis ferè pro optimæ Politicæ norma allegetur. Et quamuis in eo nobis cum ipsis per omnia non conueniat, certum tamen est, Eam firmissimam esse. Siquidem ad absolutæ Monarchiæ formam quamproximè accedit: contra tyrannidem tamen & seditionem ijs legibus, ea Parlamentorum

torum auctoritate, illa demum sanguinis Regij reuerentia corroboratum & firmatum est, vt his solis rebus hactenus inuictum perstiterit.

Et quantum ad sanguinis Regij obseruantiam attinet, Galli vulgò aliquid præ reliquis Nationibus in hoc affectu putantur habere. Illorum sanè regia familia verustior est, quàm vlla Europæ. Contra hanc tamen firmissimam, vt Henrico III. haud dubiè videbatur, Arcem Iesuiticæ impressiois cuneus tantum valuit, vt quod in Gallijs hactenus inauditum erat, Rege in ordinem redactò Familiæ Regiæ auctoritatem ita penitus prostrauerint, vt & personam Regiam neci dediderint, & infensissimæ Gallis nationi ad inuadendum Regnum viam longè lateque complanauerint. Et nisi peculiaris & penè miraculosa Dei prouidentia conatibus eorum tam euidenter obstitisset, rem eò deducturi videbantur, vt Galli prodita Regia familia, quæ inter eos per annos plus quàm 600. tam altas radices egit, vt omnes ferè Principes familias complexa sit, Gallici nominis perpetuum hostem & æmulum sibi Regem afficiuissent. Idq; sanè multò maiori miraculo, quàm si nobis antehac Demetrium suum Moscouiticum obtrusissent.

Hæc autem, vt magis perspicuum fiat, quomodo Instituti istius Genius ergo statum Politicum sit affectus, Ex tot illorum molitionibus, quibus Henricum illum subuerterunt, vnum saltem, sed valdè insigne illorum stratagema hæc producam: Cuius hæc est ratio:

Sub initium prædicti tumultus quæstio illa in Gallijs agitari *Quæstiones* cœpit, *Num Pontifex R. Gallia populum à fidelitatis iuramento, quo Regi in Gallijs à* suo obligatur, in casu hærescos absoluerè possit? Ex hac oriebatur altera *Iesuitis mota & decisa* huic admodum affinis. *Num cuilibet privato liceat Tyrannum propria* auctoritate occidere? Intelligis, opinor, cordate Lector, quantum Regis Statusq; Regij & vniuersæ Reipubl. in horum problematum decisione inter sit. Et quid putas Apostolos dicturos fuisse, quando Hierosolymis primum Concilium sub præsidio spiritus sancti celebrabant, si Religiosus aliquis cum huiusmodi quæstione coram eis apparuisset? Neq; tamen in Gallijs controuersia ista nouæ erant. Ad priorem enim ventilandam Pontificum olim cum Galliæ Regibus perpetua litigia perennem materiam suppeditauerunt.

E

runt.



Ioannes
Pratus.

runt. Posterior verò ante annos plus minus 200. post eadem nempe Ludouici Aureliani in Sorbonistarum Collegio publicè agitata & solenniter decisa erat. Vtraque semper constantissimè fuit negata, adeò vt posterioris assertio & assertor Ioannes Pratus, nì fallor, in Concilio etiam Constantiensi ex æquo damnati fuerint.

Pro hac autem vice eadem quæstiones Galliam ad eum modum immutatam inuenerunt, vt bona pars Cleri, & cum histotus Iesuitarum ordo vtriusq; assertionem probauerint, reuocata & annihilata Maiorum suorum perpetua sententia: non aliter, quàm si nouus interea mundus successisset.

Iesuitarum
non disponen
dis animis
peculiare
artificium.

Huius verò immutationis Iesuitas præcipuos authores extitisse, ipsa Sorbona post res sedatas publicè professa est: & Iesuitæ idem non obscure agnoscunt, dum inter causas, propter quas olim Pontificia Excommunicatio contra Gallia Reges minus efficacax fuerit, hanc nominatim exprimunt, *Quòd Gallorum animi tum non sufficienter dispositi fuerint*, Hoc est, quòd tam acres seditionum Concitatores non habebant, quales hodie Iesuitici Concionatores sunt & Confessarij.

Hæc igitur Iesuitarum decisio (non tamen absq; DEO) Henrico necem attulit, & contra Parricidam absoluit, eumò; Ehudo isti Israëlitarum liberatori æquiparauit. Quale nihil in vlla Christiani Orbis parte inde à Religionis incunabulis auditum scriptum uè est aut lectum.

Tyrannus
quis secun-
dum Iesui-
tas.

Vbi tamen, Proceres: vt rei indignitas meliùs perspiciatur, diligenter notandum, sectam hanc Tyranni, eius nempe, quem ab vnoquoq; priuato impune occidi posse contendunt, Definitionem sibi suæq; discretionis reseruasse: Secundum quam Is nobis pro huiusmodi mactationis pecude habendus est, qui quacunq; ratione in Romani Pontificis indignationem incidit, & ex Iesuitarum sensu excommunicatur. Id quod ideò heic addendum fuit, quòd in alterius Quæstionis formatione ab ipsis insidiosè additur, *In casu hereseos*, vt hoc nempe facio perfidiam suam in supremum Magistratum incrustent: cum ex præcedentibus constet, Hæreticos illis esse, non qui prauas in Religione opiniones sectantur: sed qui

qui Iesuitarum artes quocunq; modo impediunt, aut ipsis non per
omnia obsequuntur.

*Iesuitica
Definitio-
nis Hære-
ticus.*

Sicut vel ex Venetorum exemplo intelligere possumus, quos
hæc secta per Vniuersam Italiam pro pestilentissimis Hæreticis
proclamare dicitur, ideò saltem, quòd latis, seu potiùs renouatis
Legibus Iesuitarum cupiditati frenum iniecerunt: & quòd fortè
etiam (de quo mihi constat) Inquisitoriæ potestatis libidinem in-
tra nimis arctos carceres concluderunt.

De Henrico verò certum est, Eum, dum vixit, nullius vsquam
erroris ab vilo Catholicorum insimulatum esse: constat etiam,
Eum in Catholico Romana communione vsq; ad extremum per-
stitisse. Furoris autem, quo eum persecuti sunt, hæc vera causa
fuit: *Quòd sceptrum Regium non ei tradere volebat, quem sibi hi Socij,*
tanquam idoneum molitionum suarum administrum, Gallia Regem desti-
mauerant.

*Henrici 2.
hæresis.*

Nunc ergo, Proceres, iterum attendite, mihiq; dicite; An
non per hoc Iesuitarum decretum omnium Europæorum Regum,
& quorumcunq; Magistratum Politicorum Mors & Vita ab ar-
bitrij Iesuitici horoscopo suspendantur? Vt, si hic illis dextrè
ascendat, ipsi viuant & valeant, sin minus, pereant? Qua de re præ-
dicta Venetorum calamitas, Regis Britannia perpetua pericula,
& illorum nominum metus, qui hunc ordinem sibi infestum sen-
tiunt, abundè testantur. Venetorum tamen exemplum præcipuè
conspicuum est, quòd Resp. illa, vt dixi, Romano Catholicam re-
ligionem hætenus, tanquam Imperij sui Palladium, accuratè ob-
seruet & acerrimè tueatur.

*Magistra-
tuum peri-
cula.*

Quæ exempla quoties expendo, toties exhorresco, cùm vi-
deam, quàm facile sub præsentis rerum statu inter nos simile quid-
dam in alterutram partem accidere possit: postquam in primis
sectæ Iesuiticæ ad huiusmodi aliquem effectum tam pertinaces &
feruidi conatus ab aliquot iam annis inter nos deprehenduntur:
eos sanè ad tale aliquid etiam inter nos audendum satis animatos
esse proximorum aliquot Mensium experientia demonstravit.

Sed hæc fortassis aliquis dicere volet, Inter nos nihil ab hac
parte esse periculi, quòd Iesuitis cum Rege nostro probè conue-

niat &c. Mallem hos dicere posse, Regi nostro cum Regni Ordinibus, & his cum Regia Maieftate probè conuenire. Hoc enim ad Reipublicæ salutem aliquantò vtilius, & ad Securitatē noſtram firmiter & efficacius eſſet. Nunc autem hoc verè dici agnoſco, neque tamen hocipſum ſollicitudinē meæ cauſam tollit, ſed eandem potius auget. Ecquis enim certò dicere poterit, quòd hoc Regi noſtro perpetuum futurum ſit, vt Ieſuitis tam propitijs vta-

*Regis Vita,
& quæ ab
hac pendet,
Regni fortuna Ieſu-
itarum affe-
ctui obno-
xia.*

*Henricus 3.
in Gallijs
priuſquam
Ieſuitis diſ-
plicere cœ-
pit, à Ca-
tholicis ſal-
tem non pro-
altero Meſ-
ſia habitus.*

tur? Quid ſi is aliquando deprehendiſ illorum artibus, à quibus eum hætenus plæriq; circumuentum exiſtimant, animum mutet, & potiorem Reipublicæ reſpectum habere incipiat, Ecquid tum eum ſperare iubebimus. Annon tempus fuit in Gallijs, quo Henricum III. ex Polonia redeuntem Ieſuitæ eo applauſu excipiebant, vt laudum eius præconio exatiari nequirent, dictitantes, *Huic uni-*

Indiuiduo omnes Constantinos & Carolos Magnos, omnes Ludonicos &c. inſuſos eſſe, Hunc fortiſſimum, Chriſtianiſſimum & inuictiſſimum Chriſti athletam, Eccleſiæ Catholice protectorem, Hæreticorum malleum & pau-

rem à D E O Gallijs prouiſum?
Quid verò hæc omnia eum tandem iuuerunt? Cùm hic pro- iectæ aſſentationis affectus paullo poſt ita prorsus in contrarium mutatus ſit, vt eum non ſolum occidi curauerint, ſed occiſi Cada- uer, quantum in ipsis fuit, ſepultura prohibuerint, Iſumq; Parri- cidam in Diuorum Catalogum retulerint.

Sed eſto, Inter Nos tale nihil metuendum ſit in præſentia, quis verò nouerit, qualis in poſterum Regum rerumq; noſtratum ſtatus ſit futurus? Noſtræne itaq; Matri ita conſulemus, vt tam ambiguae fructificationis ſemen ſcientes intra Reipubl. viscera retineamus, tanta cura foueamus, & ad poſteros propagemus? Quis, inquam, ſanus nobis ſuadebit, vt fortunas noſtras tam ambigui euentus aleæ committamus? Vt nempe Reſpubl. non diutiùs ſalua ſit, quàm quouſq; Regi Reipublicæ cum Ieſuitis probè conuenit? Vt tum demum nobis ſecuris eſſe liceat, quando nihil inter nos eſt, quod ſectæ huic offenſionis cauſam præbere poſſit?

*Ieſuitiſmi
Genius ipſus
Legibus in-
feſtus.*

Dixi, quanta vis ſit aculei Ieſuitici contra Reges ſtatumq; Regium, quoties hunc molitionibus ſuis obſtare intelligunt. Hæc autem Lectorem notare velim, Eiuſdem peſtis non minorem efficaciam eſſe in oppugnanda & expugnanda Republica, atterendis

Legi-

Legibus, quoties nempe sentiunt, se ab his instituta sua venatione impediri. Et quod ad Leges attinet, hæ Politicæ tinea illas præcipue arrodere consueverunt & exedere, quibus ius successionis in Regno continetur, Libertasq; & Pax publica firmatur.

Qualem in Gallijs præcipue inuenerunt Legem illam Salicam, *Lex Salica in Gallijs* Matriculam & fundamentum illius Regni, per quam stirpis Regiæ mascula proles, exclusis fœmellis, ad Regnum sola admittitur, Cuius Legis vigore successio Regni post interfectum Henricum 3. ad Henricum 4. Regem tum Nauarræ deuoluebatur. Quod ipsum cum secta Iesuitica suum interitum interpretaretur, tantum efficere potuit, vt Galli hoc Reipublicæ suæ fundamentum ipsimet subruere conarentur, asscita contra hanc Legem Philippi II. Hispaniarum Regis filii, quam ex Henrici secundi Galliarum Regis filia susceperat, in Regni sui hæredem, operis totius promotoribus & internuncijs Iesuitis. Quod autem Gallis Lex Salica præstat, hoc Poloniæ adhuc Regum iuramenta conferunt, per quæ hæctenus Reip. liberæ Electionis ius conseruatur. Quàm periculosè verò hoc etiam libertatis nostræ fulcimentum ab hisce tineis arrosam sit, egomet dicere nolo, nec publica ipsemet diuulgabo.

Eiusdem virtutis illustre specimen coram oculis nostris in vicina Hungaria, Austria, Styria, Carinthia &c. ediderunt: eo nimirum successu, vt obtritis Legibus, quibus prædictarum Nationum & Prouinciæ libertas nitebatur, partem earum penitus oppresserint, partem ad extremam desperationem adegerint. Hoc *Homines Nobiles sedibus pelluntur, quòd Iesuitis geniculi nolint* quidem rumor publicus hæctenus constanter affirmat, In prædictis Prouincijs alicubi illustribus & antiquissimæ nobilitatis familijs publicè diem dictum esse, intra quem se, aut coram Iesuitarum Tribunali sistant, aut relictis patrijs sedibus aliò migrent: quæ res fœtori isti malè vertat.

Hic ergo iam quæro Proceres, si fortè res in eum casum deueniat, vt Regiam Mentem Iesuitæ inter nos vel nunc, vel posteris temporibus ita colant, vt eandem contra Rempubl. contra Leges & Libertates nostras incitent: vt quando hæctenus coram Moderna Regia Maiestate *Pacem Religionis*, vnicum illud furoris Iesuitici repagulum, ita traducunt, vt eam Tataricam & Mahometicam *Pacem Religionis Iesuitæ, vt* perfidiam nuncupent, quam Regia Maiestas citra æternæ salutis

Canes lapideam proiec- tum, admordent.

P. Scarga cum Rege expositio.

Vide Annales Orichonij.

suæ iacturam nec approbare possit, nedum ut eandem tueri debeat &c. quam, inquam, vos mihi spem dabit? Noui tamen, quid etiam hic nonnulli excipiant. Non esse videl. tantoperè admirandum, si Confœderatio illa fortassis non omnibus probetur, sub qua nimirum tot abominandæ sectæ quotannis inter Nos suppulent &c. Age itaque cedamus eis ad tempus (quod tamen citra Reipub. præiudicium fiat) hoc iure: quid verò ad illud mihi respondebunt, quod in proximis Comitijs VVarfauix, Dominica Misericordias Domini anno 1606. ex P. Scargæ ore audiimus, quando is conuerso sermone ad Regem sic eum alloquebatur: *Eheu Rex, quorsum iam nobis res tua intempestina conuenientia reciderunt? Reges olim Polonia de rebus ad Rempublicam spectantibus cum solis Senatoribus deliberabant, Nunciorum istorum terrestrium, quos vocant, nulla in hisce rebus partes erant, ut qui non ita dudum introducti sint. Nunc verò tua & quorundam Maiorum tuorum socordia res eò, proh dolor, deducta est, ut quamprimum seroculus aliquis Domicellus, qui se pro Nuncio fortè terrestri gerit, votum suum proponit, omnes ei protinus assurgere cogantur &c. Tuum, Tuum erat, ô Rex huiusmodi qua contra antiquos mores inoleuerunt, consuetudines cohibere. Vbi etiam manibus ceu nutu indicauit, quid fieri vellet, Summa nimirum papauera demetienda esse.*

Hunc igitur Tubicinis istius aulici tenorem si reliqui Tribunes ita persequentur (ut profectò eum strenuè persequerentur) ut ad istorum Consiliorum executionem operam & vires suas Regi aliquando in auxilium offerant, Ecquid de nobis deque nostra illa hætenus illibata libertate futurum censetis? Disputatur hætenus inter nos ab annis 50. aut circiter de Legum Polonicarum autoritate contra Pontificum Decretales, quæ Cuius Poloni caput & fortunas in casu hæreseos, ut loquuntur, absoluto Episcoporum arbitrio contra expressas libertates nostras subiiciunt, Regi quæ nullas alias in hoc Iudicio, quàm ministeriales executionis partes relinquunt.

Disceptatur etiam hodiè de modo potestatis Regiæ, item quæ de Reipublicæ in rebus ad Regni salutem spectantibus autoritate. De his autem controuersijs quid Iesuitæ sentiant, non est obscurum. Regi Regiæ quæ Maiestati (quamdiu in conatibus ipsorum promouendis constanter perget) tantum adiectum cupient, quan-

quantum Henrico 3. olim & eiusdem successori Henrico 4. propter oppositam rationem detraxerunt. Quomodo verò vice versa in Remp. animati sint, P. Scarga iam nos docuit, Et vos adhuc dormire vultis?

Ex his ergo omnibus perspicitur, Iesuitas illos esse, qui diffidentiam inter Regni huius subditos & supremum Magistratum serunt, fouent, augent, exasperant, dum Regiam Maiestatem Nobilitati, Nobilitatem Regi suspectam efficiunt, & sic Principem eò deducunt, vt omisso fidelium subditorum respectu exteræ amicitiae præsidia circumspectat. Idem ferè illorum studium est circa *statuum* illud dissidium, quod hætenus ceu in cineribus sopitum iacuit, quod tamen illi subinde fodiant, dum Prælatorum animos sollicitando hos spe, illos metu, incitare non desinunt. Illas autem populares factiones, quibus ordo Equestris periculosissimè hoc tempore distrahitur, Eccui alij, quàm Iesuitis, acceptas feremus? Qui primùm vniuersum hunc Ordinem generaliter in Hæreticos, quibus nullum in Regno nisi precarium ius concedunt, in Politicos, quos his aliquantò peiores statuunt, Et sincerè Catholicos sibiq; fideles tripartitò discerpunt, Et inter hos ipsos deinceps priuatas simultates & dissidia serunt & alunt? Ex quo inter infinita mala etiam illud consequitur, vt Princeps ne quidem, si velit, præcipuum aliquem Nobilitatis respectum habere queat, vt in cuius dissolutis scopis parum authoritatis & præsidij sibi repositum norit.

Hæc igitur etsi palàm inter nos prædicentur, ita vt animi affectus citra ruborem ipsimet in publicum prodant, sunt tamen, qui Iesuitarum inter nos patrocinium suscipiant, & omnia sedulò conquirant, quibus hæc sub aliqua probabilitatis specie vel prorsus negari, vel saltem palliari & excusari quocunque modo posse confidunt.

*Iesuitarum
nequitia
suos sibiq;
applausores
inuenit.*

His igitur deinceps nonnulla respondenda sunt; nam hoc Tertium nobis designationis nostræ Caput constitutum fuisse meminimus.

Qui itaq; Iesuitas omnium feruidissimè propugnant, primo loco Catholicam Religionem allegare consueuerunt, à cuius interitu sibi metuunt, si in Iesuitas grauius aliquid deberet statui. Estq; hic

hic defensionis Iesuiticæ longè splendidissimus & maximè plausibilis prætextus, ad quem amplificandum congeruntur Ordinis istius res gestæ, Barbarorum nimirum insidium sub utroq; Mundi axe, sicut & hæreticorum in hisce partibus plurimorum felicissima conuersio: quibus ante hac inter nos adiecti sunt diuini illi & miraculosi Sectæ illius successus in Moschouia, & augusta spes, quam ex illo tractu & nobis & Romanæ Ecclesiæ ostentant &c. Ipsi etiam Iesuitæ, vt heic foro vtantur, videri volunt, Eos, qui illorum ejectionem & ex Aula remotionem suadent, id malitiosè agere, vt ab actis Canibus ab ouili oues Luporum sauitiæ prostituant.

*Religionis
Romano-
Catholica
conseruatio
& propagatio.*

Ad hæc igitur quid dicemus? Hæc nempe primò heic admirari cogor, quibus rationibus sibi persuaderi patiantur, Catholicam Religionem citra Iesuitarum operam in Polonia consistere non posse, ij qui credunt, Romano Catholicam Religionem, qualis illa nunc est, paullò minus, quam mille quingentos annos per Orbem durasse, antequam Ignatius Loiola in terris natus est: ita videlicet, vt in nostra etiam Polonia tot centenos annos egregiè floruerit? Deinde dico, Christum & Apostolos inde ab initio non solùm Religionis propagationi, sed etiam æternæ eius conseruationi per sufficientia media abundè prospexisse: vt Ecclesiæ, quam diu in veritatis tramite simpliciter incedit, nullis nouis & extra-

*Qui putant
Religionem
citra Iesui-
tarum ope-
ram consi-
stere non
posse, Ordina-
rium Cleri-
cum pudenda
ignavia
arguunt.*

ordinarijs medijs opus sit. Hi autem non Iesuitas, quod quidem ego sciam, sed Episcopos, Presbyteros, Doctores, Pastores, Diaconos &c. ordinârunt: istorum verò officiorum cum non solùm nomina, sed etiam personæ inter nos supersint, quibus illorum cura demandata est, quis dubitet, quin hi, dummodò officium faciunt, Religionem rectè sint curaturi, vt maximè Iesuitæ in Polonia nulli sint? Quòd si autem Iesuitæ Canum illa valdè ambigua appellatione ita delectantur, vt sibi solis eam vendicent, viderique velint, citra ipsorum vigilem curam Dominicam Ouille omni præsidio destitui, indicare mihi velim, quid de reliquo Ordinario Clero sentiant? Num hos forte pro vulpibus haberi velint?

*Iesuita Re-
ligionis præ-
textu pro-
pudende stun-
tur.*

Tertiò vlteriùs sic dico, Religionis curam & propagationem Iesuiticæ designationis minimam partem esse: quam nimirum ipsi amplius non curant, quam quatenus prætextus illius eis ad principalio-

cipaliorum Instituti sui finem, de quo dictum est, viam munit. Id quod vel hinc apparet, quod inter eos partes docendi in Ecclesia inferioribus ferè committuntur, vt primicerij huius Ordinis, & qui ingenio præstant, illis, quas diximus, sublimioribus artibus in Aulis liberiùs vacare queant.

Quartò experientia testatur, quod etiam virorum doctissimorum, quos vel Iesuitæ ipsi pro Catholicis coguntur agnoscere, calculo confirmatur, Iesuitas Religioni RomanoCatholicæ intra Europam magis obstitisse, quàm vt eandem promouerint. De quo aliquot inter Nos præstantissimorum virorum ex ipso etiam Ecclesiastico ordine querimonias me non semel audire meminimus.

Hoc ipsum verò cum multis prorsus incredibile videatur, his illud rationibus vltèriùs declaro: Primùm, omnes in Vniuersum Catholicos in eo mecum consentire opinor, Quod ibi demùm Religio RomanoCatholica crescat & floreat, vbi Concilij Tridentini Canones & Decreta acceptantur, & iuxta eosdem creditur & viuunt: ibi, inquam, institutæ reformationis negotium, de quo supra dictum est, plenè succedit, in quo nempe Ecclesiæ Catholicæ salus hodiè reponitur. Sed experientia perspicuè testatur, Concilij istius executioni vix quicquam hætenus fortiùs obstitisse, eiusdemq; Decreta Nationibus magis suspecta & exosa reddidisse, quàm Iesuitarum practicas & seditiosum feruorem, quibus modestissimum quenq; inter ipsos etiam Catholicos offenderunt, & omnia turbarunt. Deinde negari non potest, solius Iesuiticæ bilis præferuendo æstui imputandum esse, quod RomanoCatholica Religio hodiè in amplissimo Britannia Maioris Regno tanto studio premitur & opprimitur, vt nunc etiam post exactos Iesuitas Catholicici sacerdotum secularium vsu penitus priuentur, & sic Regis Clementissimi beneficio gaudere nequeant.

Eandem calamitatem iidem Catholici ante annos non adeò multos in Scotia Iesuitarum culpa perpessi sunt. Cum enim illorum non nulli in Regno Scotia Coniurationis cuiusdam, quæ contra Regem ibidem à P. Crichtonio Iesuita in Hispania instituta erat, tabulas hincinde inter Romanæ professionis homines clanculum circumferrent, quibus illi subscribere debebant: Re
F prædi-

Calamitas Catholicorum in Anglia immediati Auctores Iesuita.



prodita, Ex primaria Scotiæ Nobilitate complures, qui hætenus
ceu columnæ Religionis RomanoCatholicæ in prædicto Regno
fuerant, extremum vitæ fortunarumq; omnium discrimen adie-
runt. Sed & reliqui Catholici omnes cum ipsa Religione, cui Rex
antehac non admodum aduersari videbatur, in iustissimum Re-
gis odium incurrerunt: ea ratione, vt in hunc vsq; diem miseri illi
facinoris Iesuitici pœnas luere cogantur.

Et quid aliud Hungaros & Transyuanos non ita dudum ad
eum modum exacerbauit, vt vnâ cum Iesuitis omnes Catholi-
cos Sacerdotes, quos nancisci potuerunt, malè tractatos ex fini-
bus suis expulerint, quàm importunus ille Iesuitarum feruor?
Dum hi, supremi Magistratus autoritate & fauore freti, reli-
quias libertatis prædictarum Prouinciarum tanto impetu inua-
dunt, vt incolæ, qui hætenus omnia pertulerant, has vltimas Ie-
suitarum iniurias perferre nequuerint, & extrema potius reme-
dia arripuerint. Ad quod eos haud dubiè vicinarum Prouinciarum
perspecta calamitas animabat. Quin etiam de Polonia dubium
nullum est, quin & inter nos aliquando rebus turbatis Catholicæ
Religioni magnum aliquod infortunium conflaturi sint, si quidem
diutius inter nos conuersari debeant. Cuius rei hæc abundissima
caussa iam nunc præstò est, quòd hic Liuor, illâ, quæ nobis tanto-
perè commendatur, docendi facultate non contentus, machina-
tionibus suis publicam Magistratus autoritatem præterdit. Quæ
res vt fortè plebeculam territat, ita cordatiores quosq; vehemen-
ter offendit, studia eorum suspecta facit, & quod iniquissimum est,
Magistratum, sicut & ipsum Clerum, publico odio exponit, eius-
demq; autoritatem subditis contemptibilem reddit. Hæc igitur
Catholicæ Religionis damna si cum profectibus comparentur,
quos Iesuitæ intra Europam in eiusdem propagatione fecerunt,
tantum fortassis vix superfuturum est, vt gloriabundæ illorum ia-
ctantiæ respondeat.

*Iesuitæ qua-
les Concio-
natores.*

Veruntamen vt huius etiam infortunij culpam eis condone-
mus, si doctrinam Iesuiticam per se & extra hos excessus æstime-
mus, in eadem nihil, quod tanto præconio dignum sit, deprehen-
detur. Religio enim vel voce, vel honesta vitæ conuersatione, vel
scriptis propagatur & defenditur. Vocis ministerium Conciones
& au-

& audiendarum Confessionum artificium compræhendit. In concionibus Iesuitæ ut plurimum subtiles, disertæ & in Concitandis affectibus acres, vehementes & impetuosæ esse consueverunt: ut imbecilles & incautos animos mouere & percellere possint. Hæc autem qualescunq; dotes, quæ in sinceræ pietatis schola non perinde æstimandæ sunt, corrumpit & cordatioribus suspectas facit primùm elocutionis siue actionis (hanc quidam Hypocrisin vocari dicunt) gesticulatoria leuitas, nimiumq; fucandi sermonis studium, Et qui sub hoc præluce, ardentissimæ ambitionis affectus. Quorum vtrumq; nescio quid fucatum & non Apostolicum sapit. Deinde deformat eas ista inexhausta calumniandi & conuitiandi libido, qua plerunq; in aduersarios debacchantur. Idq; tantum, ut Plebis animos incendant & exasperent: cum interim aduersarios, quos lucrari debebant, magis indurent. Me quidem hæc ita offendunt, ut vilissimi pagi Parochum interdum concionantem audire malim, quàm, qui in vniuersa Polonia inueniri queat, disertissimum Iesuitam.

Ad Confessionarium artificium quod attinet, non inficias eo, hoc Venationis Iesuiticæ præcipuum Instrumentum & perquam commodum rete esse. Neq; tamen hoc ipsum tam cautè hætenus disponere potuerunt, ut illa omnium arcanorum perscrutatio peccatorumq; interdum non satis pudicum examen, cum satisfactionis illa insidiosa, multoties etiam auara impositione non plurimos offenderit, & à Catholica communione ita repulerit, ut ab eadem propter ipsos præcipuè Iesuitas penitus abhorreant. Sentit hoc iam in vicinia nobis Moravia Præsul Olumucensis, sub cuius nomine Iesuitæ libellum quendam ibidem typis excusum ediderant, in quo pro confitentium instructione Catalogus peccatorum, cum discretionem venialium & mortalium recensetur, secundum distincta vitæ communis officia: quando eius libelli abominanda spurcitiæ, (ab amicis admonitus) post aliquantò diligentius perpensâ, pudore victus, eundem ut Christianæ professioni minimè ferendum, omniq; luce indignum opprobrium, præciò plus quàm decuplo passim redimere ac penitus suppressere conatur.

Quantum ad vitæ conuersationem, Eam quidem ita hætenus



*Resuita &
ipsi de arbo-
re scientia
boni & ma-
li gustarunt.*

*Scriptio Ie-
suitica.*

*Iesuitica
scriptio-
nis
effectus.*

instituerunt, vt nimis conspicua illa vitiorum vlcera, quibus Cle-
rus ante hac turpiter deformatus Laicisque exosus redditus fuit,
studiosè vitarint. Neq; tamen in hoc etiam proposito tam con-
stantes aut circumspecti fuerunt, vt non in opposito arboris scien-
tiæ boni & mali fructus se in iisdem proderent. Dum enim ab vna
parte miraculosam quandam vitæ continentiam, angelicam casti-
tatem, religiosæq; pietatis deuotum studium ostentant: ab alte-
ra parte profundæ auaritiæ tam dira lues, & circumueniendarum
Nobilium Familiarum viduarumq; & Orphanorum decipiend-
orum tam callidum artificium apprehenditur, vt hoc ipsum pruden-
tioribus in hominibus tam religiosis summæ admirationi fuerit.
Vt interim superiorem artium Iesuiticarum chorum heic intactum
relinquam, de quibus tam multa iam dicenda fuerunt. Restat scri-
ptio Iesuitica, in qua ferè summus Instituti huius excellentiæ gra-
dus constituitur, nec id prorsus vanum censi debet.

Negari enim non potest, dictionis Iesuiticæ characterem per
se tersum & argutum: Orationem etiam, si artificium spectes flori-
dam simul & neruosam esse. Quæ scriptio-
nis virtutes ad illectan-
dam & capiendam Iuuentutem non exiguam vim habent, quæ
etiam Iesuitas harum præcipuæ rerum admiratione suscipere &
secari solet. Qui verò serio pietatis studio afficiuntur, hæc tantò
minus curant, quantò in hisce rebus nimia Iesuitarum affectatio
euidentiore est: non aliter, quàm si omnibus veteribus & recenti-
bus Sophistis, aut ipsis etiam triobolaribus rabulis palmam vel-
lent præripere. Veritatis autem sermo simplex est, & esse debet.
In primis verò Christianæ Religionis tractatio huiusmodi fucata
& colorata orationis lenocinia auersatur & respuit, tanquam cor-
ruptarum & prurientium aurium non satis castum delinimentum.
Prudentissimi denique, quiq; incorruptissimè iudicant, sic sen-
tiunt, Iesuitas suis hætenus argutis & concitatis scriptis eatenus
saltem profecisse, vt Catholicos suos inflammatos concitauerint,
partem verò aduersariam acuerint & obfirmauerint: vt sic bellum
illud religiosum, quo ceu causone quodam Europa adhuc ambu-
ratur, tantò periculosius exarserit. Quemadmodum nostris ipsi-
met oculis cernimus.

Quod autem de Barbarorum in vtraque India conuersione
pro

pro Iesuitis adducitur, illud ex ijs locis petitum est, ex quibus aliquis non solum verum dicere, sed etiam securè mentiri possit: In Polonia præsertim & in illa explorationis difficultate, postquam Castilienses & Lusitani nullum extraneum in illas regiones admittunt: Ideoque his nil aliud, quàm vulgatum illud respondeo: *En Rhodus, en saltus.* De Hæreticorum in his terris conuersione rem non prorsus nego, vt de qua oculorum aspectus testetur. Opus tamen ipsum non tam doctrinæ Iesuiticæ extraordinariæ virtuti, *Iesuitarum aurea & argentea argumenta in Polonia cum vitreis, alibicum ferreis permiscetur.* quàm argumentorum aureorum & argenteorum ponderi ascribendum censeo, quibus ferè vtuntur, quorumque perennem copiam eis Ecclesiæ Romanæ fauor, Aulæq; Polonicæ iucundus calor sufficit: inter quæ tamen hæc inter nos quandoq; vitrea concurrunt, pro quibus alibi in vicinia ferrea substituunt. Quod genus conuersionis Paulus Apostolus haud dubiè Euerfionem seu potius Corruptionem dixisset. Ad rerum Moscouiticarum successus quod attinet, illi reuera nobis hætenus non citra fastum ostentati sunt, quorum etiam præcox spes Gentem Iesuiticam ad eum modum inflauit, vt omnia sibi deinceps contra Clerum, Nobilitatem & quoscunq; alios licere putaret. Qualia verò nunc ex ijs locis per repetitos Nuncios constanter afferantur, nemini hodiè ignotum esse arbitror. Iesuitas tamen videmus & audimus omninarrationi acerrimè contradicere, quod ipsum indicio est, rem ipsorum ibi actam esse & adhuc agi, vt quicumq; tandem euentus (vtinam bonus.) secuturus sit, non alijs eum principaliter, quàm ipsimet imputare possimus. Quale autem meum ab initio, quamprimùm Consiliorum istorum aliquid in vulgus emanauit, de molitionibus illis iudicium fuerit, multis magni nominis Viris, quibuscum sermonem ea de re contuli, notum esse scio, Ipsi nempe causæ in genere melius fundamentum optabam. Deinde rem per se periculi plenam esse aperte profitebar, Horatianum illud de hisce conatibus subinde vsurpans.

— — — — — *Et arma*
Nondum expiatis vnctæ erroribus,
Periculosa plenum opus alee,
Tractas, Et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

F 3

Deniq;



Deniq; sic præ me semper tuli, si Iesuitæ negotio huic se immiscerent, nullum eius bonum euentum expectandum: hos enim omnia turbaturos: &, si res felicissimè cadat imperium illud ab ipsis perturbatum & motibus intestinis repletum iri, qui nobis tempore fortassis non equissimo negotium facessere possent, quemadmodum in Suecia nobis non ita dudum accidit. Quàm verus autem aut falsus in his omnibus fuerim, vtcunq; rei istius fama hætenus studiosè supprimatur, ipsum tamen tempus aliquando reuelabit. Audio nunc quosdam musitantes, Patres Societatis Iesu in ipsam etiam Persiam penetrasse, & nescio quem insperatum Regis istius fauorem experiri. Quod si verum est, nemo ambigat, quin hoc etiam Imperium, per quod hætenus Othmanidis à tergo securis iniicitur, turbaturi & factionibus repleturi sint, vt Turcis hac ratione respirandi suiq; recolligendi spatium præbeant. Et tum nos etiam de Iesuitarum in conuertendis Barbaris studio rectius poterimus iudicare.

Iesuita Inuentutis instituenta artificiosissimi Magistri.

Religionis conseruatrici propagationi subiungitur Instituenta iuuentutis nescio quod occultum & exoticum artificium, propter quod Resp. (si utique Ecclesia iacturam hanc negligere posset) Iesuitarum opera carere nullo modo queat. Et hic prætextus superioribus æstimationis pondere non multum cedit, cuius tamen vanitatem viri in omni disciplinarum genere exercitatissimi, qui Romano Catholicam Religionem publicè profitentur & defendunt, iam dudum Orbi demonstrarunt: Rationibus firmissimis euidenter ostendentes: Iesuitas primùm & Iesuitarum institutum bonis literis & earum deflorescenti splendori plus offuisse, quàm vt easdem promouerint. Ostendentes insuper, Disciplinam Iesuiticam meram corruptelam esse ingeniorum, quorum videlicet aciem retundat, & pro eo, quòd illa liberali institutione informare & excitare debebat, quendam eis potiùs stuporem inducat. Etsi autem probè sciam, quàm hoc etiam multis prorsus incredibile videatur: Ego tamen aliquot hæc præstantissimorum virorum testimonia proferre possem, Eorum, inquam, quorum nonnulli in præcipuis hodiè Reipublicæ officijs versantur. Quos non semel conquerentes audiui, se coactos esse Iesuiticæ institutionis vitia aut peregrinando corrigere, aut eadem, postquam iam ad Rempubl. animum appli-

applicauerant, ipso rerum usu dediscere. Quorum Iudicio experientia ipsa astipulatur: cum constet inter ipsos Hæreticos, quos hæc secta nempe à nobis pro talibus tractari vult & haberi, Viros inueniri in omni disciplinarum genere exercitatos, qui ad omnia Reipublic. munia idonei essent, nisi inuidia eos premeret: etsi Iesuitica Institutione nullo vnquam tempore vsi sint. Quomocunque tamen hæc se habeant, illud apud me fixum manet, si quæ Iesuitis hac in parte ab aliquibus tribuuntur, omnia verissima essent, & ipsi in Poloniam nostram alteras Athenas importassent, illud tamen nimis vile precium esse æstimandum, pro patria libertate, quam pro hac opera licitantur: cum præsertim eruditæ doctrinæ fructus aliunde non minùs commodè, quàm à Iesuitis, habere possimus.

His tertio loco à nonnullis subiungitur, *Iesuitas homines esse Iesuita Actuales, quorum in rebus arduis expediendis magna sit dexteritas, excimia Actuales, fides &c.* Multis hoc in ore est, qui pro Iesuitis nituntur, quos equidem admirari soleo. Siquidem sub hac Actualitate, vt eandem quam mollissimè interpretemur, aliud nihil, quàm ciuilem quandam industriam in expediendis negotijs, poterimus intelligere, qualis scilicet in Aulicis ministerijs præcipuè requiritur. Sed Iesuitæ hætenus nihil minùs videri volunt, quàm quòd secularibus negotijs se immisceant, aut eorundem tractandorum periti sint. Ideoque eos, qui tale quid de se spargunt aut credunt, vel pro apertis hæreticis, vel pro PseudoCatholicis haberi iubent. Itaque videant, qui eos hoc nomine tantoperè commendant, vt eos propterea retinendos censeant. qua ratione hæc inter se concilient. Ego interim Poloniæ Milites potius & Aulicos, mihi verò seruitores actuales, Ecclesiæ autem Monachos & Religiosos, pios, doctos, & deuotos opto. Veruntamen si, quod res est, fateri volumus, Epitheton hoc Iesuitis nimis verè competit, de quo totus Orbis, imprimis tamen Europa adeò luculenter testatur: & nos etiam hætenus actualitatem illorum ita sumus experti, vt si, inter nos ad hunc modum diu pergere debeant, de illis Comicum illud rectè vsurpaturi simus, *Quòd si annitantur, ex vnis Nuptijs geminas nobis effecturi sint*, duplicato nimirum, quo in præsentia vrgemur, infortunio.

Sed



Sed quid putabimus Augustinum reliquosque istorum temporum Patres de huiusmodi Actualibus Monachis fuisse dicturos? Aut quis etiam in secularibus negotijs tam demens fuit, ut in seruo nequam veteratoriam calliditatem laudaret, aut exploratoris exteri solertiam ita commendaret, ut eum propterea sibi fouendum existimasset? Vos igitur, Proceres, heic scire velim, Ingenio præstante & versatili nihil perniciosius esse, si vires suas ad res malas applicet. Ideoque hanc ipsam Iesuitarum Actualitatem ego met inter iustissimas metus nostri causas refero, quæ nobis veterum excutere, nosque ad seriam rerum nostratum curam excitare deberet.

*Iesuitarum
in rebus
turbandis
(expediendis dicere
solebam)
dexteritas.*

Illud autem, quod de expediendi dexteritate adijcitur, testimonio destituitur. Quid enim egregij natio hæc inter nos præstitit, quid uè tam dextrè expediuit, aut quod potius bonum non impediuit? Nisi fortè amissam Sueciam, deuastatam Liuoniam, afflictam Galliam, tentatam Scotiam, Anglicas conspirationes, & tot nobilium hominum tragicum interitum, Venetianas practicas, Moscouiticas turbas, perturbatam Vngariam, oppressam Styriam, Carinthiam, Carniolam, & quæ hæcenus in Polonia ediderunt aulica progymnasmata pro Iesuiticæ dexteritatis operibus nobis sunt habenda? Ad res quidem arduas aggrediendas & inuadendas satis adhuc audax est hæc secta: audaciæ verò illius euentus is hæcenus ubiq; sequitur, ut turbæ maximæ ab illis excitentur: tales nimirum, quæ citra infiniti ferè sanguinis effusionem adhuc nec sisti nec sedari potuerunt. Quamuis autem inter nos malum hoc ad id usque calamitatis nondum processerit (quod equidem solius Dei benignitati acceptum ferre cogimur) illud tamen iam per deprædicatam Iesuitarum industriam effectum esse constat, ut Caput rerum Polonicarum varijs molestijs & grauissimis curis implicatum hæreat: Respubl. in omnibus ferè membris suis turbata in extremum propè periculum adducta sit: Statui etiam Ecclesiastico tantum ubiq; inuidiæ conflatum, quantum non facile, ut nunc sunt tempora, superare poterit: Ordo deniq; Equestris grauissimè offensus saltem non in extremam desperationem coniectus sit. Ex qua rerum nostratum dispositione quid sperandum metuendumue sit, prudentes facile dispiciunt. Quem igitur

igitur hæc agendi dexteritas delectat, is videat & prouideat, ne quid Respublica Iesuitica detrimenti in Polonia capiat.

Nec id, quod de illorum eximia fide prædicatur, certioris fidei est: quod tamen illis fortè persuaderi poterit, qui vel Iesuitarum arcanas designationes prorsus ignorant, vel quibus illi os aliàs ita oblinunt, vt propter certas causas ad eorum palatum omnia dicant & faciant. Quod si tamen aliquis Fidem Iesuiticam *Iesuitica fides Polonia inutilis.* verbis extollere velit, dico eam, quanta, quanta est, totam exteris, & quidem citra vllum boni Polonici respectum, addictam esse & arctissimè obligatam: huiusmodi, inquam, exteris, qui etsi corpore à nobis absunt, consilijs tamen & occultis machinationibus nimium interdum familiariter inter nos conuersantur. Cum his ergo si fortè aliqua nobis controuersia incidat, ecquid illi nobis de Iesuitarum fide polliceri poterunt! Annon verò in Gallijs, Anglia, Scotia, Vngaria, Venetijs satis iam conspicua fidelitatis suæ documenta in publicum ediderunt, si ad nostratia utiq; cecutimus? Et quid in re manifesta verbis opus est, Cum nulla hodiè Europæ Christianæ Natio sit, quæ non de Iesuitarum perfidia, aut saltem perfidiæ suggestionem & excusationem conqueratur, si vnâ Hispaniam excipias: quamuis etiam sint, qui de Hispania affirmant, Hanc pulliciei Iesuiticæ genuinam Matrem horum suorum Pullorum improbitatem agnoscere cœpisse, eandemq; publicè detestari, vt suo loco dicetur.

His deniq; à nonnullis additur, *Inconueniens esse, vt Iesuitas Poloni expellant, cum Galli, qui propter longè grauiiores causas eos eiecerant, eosdem reuocauerint, vbi etiam adhuc citra vllum Reipublica incommodum viuant, &c.* Ego verò noui, Iesuitas in Galliam reuersos esse, *Gallia Iesuitas recepta* sed quòd à Gallis reuocati fuerint, ne ipsi quidem, quamuis multa dicant, facile dicturi sunt. Interim verò artes, quibus se in *pit.* Gallijs denuò insinuarunt, tales sunt, vt propter illas ipsas eiectionem eorum internos maturandam existimem. Ex illis enim liquidissimè perspicitur, quantum hic Genius intra Europam in versando & circumagendo rerum Ciuiliū cardine polleat. Hoc enim sciendum, Iesuitas in Galliam, non propter aliquem eorum vsum, quo Regnum illud carere non posset, receptos esse: sed ad G vehe-

vehementissimam Summi Pontificis instantiam, Quem videlicet Rex in tam infida cum vicino potentissimo pace offensum nolebat: cui tamen serium Catholicismi studium vix probaturus erat, quam diu Iesuitas Regno arceret. Interea ne illud quidem dubium est, eos, qui Summo Pontifici in restitutione illa promouenda operam suam apud Regem præstiterunt, maiora Romæ præmia consecutos esse, quam omnes, quicunq; hæcenus Reipublicæ militarunt. Quamuis non desint, qui existiment, Henricum 4. hac etiam ratione securitati suæ consulere voluisse, quod aliàs à Iesuitarum eiectionum insidijs nunquam tutus esset futurus. Quod autem hæcenus pacatè dicuntur viuere, id si verum est, admirationem meretur: quantumuis causas grauissimas habeant, cur se in tam recente anteactorum memoria ad tempus cohibeant, sub illius præsertim Regis Imperio, cuius authoritatem, quam sibi rebus gestis comparauit, non immeritò verentur & metuunt. Quid autem futurum sit, si præsentis rerum Gallicarum Capiti aliquid humani accideret, rerumq; administratio, vt antehac factum meminimus, ad minores hæredes deuolueretur, facile erit diuinare. Cum verendum sit, Galliam tum demum commissi in recipiendis Iesuitis erroris effectum suo magno malo sensuram. Nos verò hæcenus causa nulla, per DEI gratiam, vrget, vt, Gallorum similes facti, tam ambigui iactus aleam subeamus.

*Iesuita cur
in Gallia
pacatè vi-
uant.*

Hæc ferè pro Iesuitis ab ijs afferuntur, qui persuasi sunt, nec Rempub. nec Ecclesiam gentis istius operâ commodè carere posse. Præter quos etiam alij sunt, qui etsi Iesuitarum Acta omnium minimè probent, in eosdem tamen nil grauius statui patiuntur, quòd hoc citra maxima Reipubl. incommoda ne tentari quidem posse existiment.

Itâne, Fratres, res nobis eò iam redierit, vt aut Iesuitæ & Iesuitismus tolerandi, omnesq; illorum machinationes cum tam præsentis Reipubl. periculo perpetiendæ sint, aut extremum rerum discrimen adeundum?

Vbi ergo tunc manebunt illa Ordinis istius elogia, quibus ab initio nobis commendati sunt? Quòd homines sint innocentissimi, pacifici, quòd spiritualibus contemplationibus toti additi,

dicti, in quibus Poloni huiusmodi prorsus Clericos habituri sint, quales iamdudum desiderauerint? Ab his ergo talibus ecquid nobis timendum erit.

Ego tamen iamdudum noui, Bilem hanc citra molestiam ex Reipublicæ corpori nunquam euacuatam iri, postquam iam nostra incuria ad viscera tam altè penetrauit, ipsasq; præcipue vitales partes tam arctè obsedit. Existimo tamen periculum aliquantò minus futurum, quàm pleriq; sibi imaginentur. Quæ enim incommoda nobis narrant, quæ Iesuitarum expulsionem secutura sint? S. Pontifex, inquit, & Hispanus grauissimè offendentur. Magna profectò Numina, quorumq; ira nobis haud leuiter æstimanda est: quid enim de Polonia futurum existimabimus, si Saturnum & Iouem Europæum tam malè dispositos habeat? Ego verò heic serui illius Comici ex postulatione uti possem, *Possimne Incommoda scire, quot mihi heic Domini perferendi sint?* Ne tamen nimis alicui *quales Iesuitarum expulsionem secutura sint.* confidens & securus videar, de utroq; aliquid dicendum erit. Ad Pontificis itaq; offensionem quod attinet, de ea quidem nullus dubito, quin nimis certò secutura sit, agnosco etiam eam nobis formidandam esse. Cum verò à Iesuitis longè grauiora cogamur *Summi Pontificis offensio.* metuere, existimo hanc indignationem Polonis non nimium esse pertimescendam. Spero etiam ad eandem auertendam legitima media nobis non esse defutura. S. Pontifex enim aut bonus est & talis, qui memor sui officij, Regni Poloniae æquè ac omnium aliorum Christianorum Regnorum optimum statum promotum & conseruatum cupiat. Cum tali itaq; sperandum esset nobis facile conuenturum: si nempe missis Legatis ei ad oculum demonstra-uerimus, Rem Polonicam nec cum Iesuitis, nec cum Iesuitarum hætenus vsitatis artibus diutius consistere potuisse &c. Nec dubito, quin is tempori cessurus, & indignationem, si quæ oborta fuerit, Reipublicæ facile remissurus sit.

Aut idem malus talisq; est, qui suæ tantum libidini, citra vllum Reipublicæ aut æquitatis respectum indulgeat, omniaque prius sursum deorsum ferri patiatur, quàm ut, quod malè cceptum est, corrigi sustineat: Tum verò iram eius ne curandam quidem existimo: neq; enim vlla vel Diuina vel Humana Lex Polonos *G 2* obligat,

obligat. vt aut suum ipsi periculum sibi scientes accersant, aut summi Pontificis iniustæ sibi que præiudiciali voluntati se per omnia conforment.

Maiores olim nostri Reipubl. salute nihil antiquius habuerunt.

Qua in re, si meum alicui iudicium suspectum esset. Maiorum exemplis se patiatur erudiri, vt cogitet, quid ipsi in simili casu fecerint. Cui enim ignotum est, quanta animorum contentione Pontifices olim Crucigeros contra Regnum Poloniæ defendendos susceperint, quàm atrociam Regibus nostris plerunq; minitati sint? Resque tandem eò processit, vt circa annum 1456. si AENEÆ SYLVIJ Epistolis credimus, Romæ Excommunicatio contra Regem Regnumque Poloniæ decreta fuerit. Neque tamen hisce minis, quamuis ipsius etiam Imperatoris FRIDERICI III. indignatio eas acueret, ad eum modum se perterriti passi sunt Maiores nostri, vt non potiorem salutis Reipublicæ, quàm indignationis Pontificiæ, respectum habuerint. Ouum autem Ouo tam simile nunquam esse poterit, quàm benè Iesuitarum Institutum, mores, & actiones cum Crucigerorum Ordine rebusque gestis conueniunt. Nam ortus & occasio ferè eadem vtrobiq; fuit: Vtrumque Institutum ad vnum eundemque finem, per diuersa saltem media, fuit directum: Forma politiæ, exceptis paucis circumstantijs, eadem fuit: vterque Ordo progressus longè celerrimos fecit, dilatataque per eos Christianæ Religionis & Imperij laudem tulit: vterque tandem à seipso ita degenerauit, vt ijs, pro quorum defensione instituti fuerant, graues & molesti esse cœperint. Differentia saltem in eo consistebat, Quòd Crucigeri professi milites erant, remque apertis armis contra Maiores nostros gererent, quorum legitima remedia Polonis nunquam deerant: hoc verò malum intra viscera nostra hærens ijs artibus nos oppugnat, quarum Polonia antehac prorsus imperita fuit. Quæ res facit, vt existimem, Eos nouæ illius sectæ Institutum omnium rectissimè æstimare, qui *Iesuitas Crucigerorum spurios dicunt.* Cùm itaque Maioribus nostris olim Pontificis nec indignatio nec autoritas obstiterit, quò minus Crucigerorum iniurias acerrimè vindicarent, Regnumque tuerentur, Cur in simili casu huiusmodi spectris nos terri patiamur?

Iesuita Crucigerorum spurij.

Sin

Sin tamen hæc alicui fortè nimis antiqua viderentur, illi recentius exemplum habent, quod Auorum memoria accidit, Sigismundus I. quem inter optimos suos Reges Polonia non immeritò recenset, quem etiam Romana sedes adhuc pro genuino obœdientiæ filio agnoscit & prædicat, Albertum Brandeburgicum cum ditione Borussiacâ in fidem & Clientelam suam suscepit, tum, quando propter abdicatum Crucigerorum Ordinem & desertam Religionem Romanam non solum à Pontifice, Sed ad huius instinctum ab Imperio Romano sub potentissimo Imperatore Carolo V. excommunicatus & proscribitus erat. Aula tamen præcipuè Romana fremebat & indignabatur, quòd tota Borussia hac ratione ab Ecclesia in Vtroq; Foro abalienaretur. Nec Sigismundo parsura fuisset, si Excommunicationis aliquem potentem executorem potuisset habere: hic enim desiderabatur! quod tamen is susque tulit. Et quid ego de Regibus dico, cum nostra hæc ætas eiusdem magnanimitatis & egregiæ fidei in Republic. illustre exemplum in ipso Regni Primate habuerit? Fuit is Iacobus Vchanski Archiepiscopus Gnesnensis, cui cum summus Pontifex Excommunicationis telum intentaret, quòd animaduerneret, Eum in Consilijs publicis maiorem Salutis Patriæ, quàm sedis Romanæ, respectum habere: Is se adeò non passus est à proposito dimoueri, vt Pontifici potius rescripserit, se si pergeret ei Reipubl. nomine molestiam exhibere, intentatum fulmen in ipsum retorsurum, Quo responso ictus Pontifex Archiepiscopum missum fecit, vt qui nosset, hoc ei in Polonia facilius factu, quàm dictu fuisse. Cuiusmodi libertatis spiritum si ex illius successoribus hodie, sub hac, inquam, Iesuitica animorum dispositione, aliquis sibi vsurpare præsumeret, Ecquid Vos Proceres, de eo futurum putatis, annon ille quantocyus ad Patres ire cogere-
retur?

*Alberti
Brandebur-
gici exem-
plum.*

Hæc igitur masculæ virtutis exempla quoties in Maioribus nostris considero, toties admirari cogor, quæ res hodiè nostratum Prælatorum animos ita immutarit, vt in multò leuioribus casibus tantas sibi difficultates imaginentur: dum interdum S. Pontificis nescio quæ Regalia allegant, quæ inuiolata retineri volunt: non aliter, quàm si Polonia iam duos Reges haberet, vnum

G 3

Craco-



*Clerus Po-
lonicus à
Iesuitis cor-
ruptus.*

Cracouia, alterum Romæ. Dum etiam exterorum offensiones sæpius ultra modum exaggerant, Reiq; publicæ se tam difficiles præbent. Quemadmodum iam aliquoties in deliberationibus de Moldania, VValachia, & tandem etiam Transsylvania fieri vidimus. Ideoq; sic tandem existimo, Eos, qui à S. Pontificis offensione sibi tantoperè metuent, siquidem Iesuitæ paullo durius tractari deberent, eo ipso satis demonstrare, quàm frigidè erga Remp. affecti sint, & suspicionem de se non exiguam præbere, quòd priuata commoda illis Patriæ salute potiora sint. Quales si Maiores nostri fuissent, Borussia nobis hodiè carendum, & in hunc vsq; diem cum Crucigeris colluctandum esset. Sed & hanc scrupulosam in hoc Ordine conscientiam nulli alij rei hodiè, quàm Iesuiticæ, de qua dictum est, *dispositioni* debemus.

Vbi tamen mirari cogor, quid hi, qui eis hac in parte eatenus astipulantur, vt S. Pontificem nulla in re offendi patiantur, posteritati aliquando responderi velint, si nempe illa ex nostrorum temporum historia resciscat, Rempubl. Venetam propter improbatas quasdam non maximi momenti Constitutiones, pro libertatis suæ defensione, Iesuitas ex Dominio suo Vniuerso expulisse, & intentatam propterea S. Pontificis Excommunicationem, vsq; ad aperti belli periculum contempsisse: cum interim Maiores sui in Polonia libertatis alumna tam meticulosi fuerint?

Quòd si etiam in hisce rebus nos ad eum modum à Summi Pontificis arbitrio patiemur suspendi, Polonorum Conditio multò deterior, adde & seruilior futura erit, quàm ipsorum Moscorum: qui in Consilijs de Republ. nulla alia, quàm ipsius Principis Reiq; publicæ Regalia respectant aut attendunt.

*Hispani of-
fensio quæ-
si Polonis
in hoc casu
estimanda.*

Ad Hispanum quod attinet, Ego non video, quæ ei iusta offensionis causâ à nobis præbeatur, si nos nostræ Reipubl. pro rerum nostrarum exigentia pro virili studeamus consulere, citra vllum eius præiudicium? Cum præsertim ex nostratibus non desint, qui ante Menses non adeò multos ex Hispania domum redierunt, qui constanter affirmant, Iesuitas in plarisq; Hispaniæ Urbibus, propter artes illas testamentarias, & quòd Nobilium familiarum
Patri-

Patrimonia alicubi miro astu ad se pertrahere cœperant, in ordinem redactos, alicubi etiam expulsos esse. Quin & in Aula illa ex parte eos gratiâ excidisse assēuerant. Vtcunq; tamen hæc se habeant, Polonia Hispaniæ non magis ad reddendas administrationis suæ rationes, quàm Hispania Poloniæ, obnoxia est. Et cur Hispaniam magis offendat, quòd nos Iesuitas expellimus, quàm nos hæctenus offendit, quòd ipsa eos, vt sibi commodos, tam indulgenter fouit? Quid si verò Rex Hispaniæ Rex Poloniæ audire vellet (quod equidem, quòd minus ad libitum consequatur, per Iesuitas non stabit) num ad cauendam eius indignationem hoc ei concedendum esset? Si deniq; eò nos demiserimus, vt domi nobis nihil agere aut tentare liceat, nisi quod aureo velleri probetur, Ecquam Remp. in Polonia habituri sumus.

Verùm heic nonnulli adhuc pergunt excipere, Iniquum esse, vt Iesuitæ, inter quos non pauci Nobiles sint, nec auditi nec legitimè conuicti Regno expellantur: itaq; eos in ius vocari prius causamq; cognosci volunt. Est hoc aliquid, quod dicitur, quoq; apud omnes bonos, iusti q; & æquitatis amantes, tantò plus meritò valere deberet, quantò multorum hodie in torquendo corumpendoque iure audacia magis conspicua est. Heic tamen exceptio illa locum habere nequit, propter causas, quæ sequuntur: Primùm enim in ijs, quæ Reipublicæ salutem concernunt, non semper necesse est ordinarium iuris Processum tam superstitiosè obseruare, quàm pacata Republica fieri consuevit: quando videlicet Reipublicæ status huiusmodi præsentem opem flagitat, vt periculum in mora futurum esset. Deinde heic non in certas personas agitur, aut de Facti alicuius iure quæritur, qualis nempe illa super Iudæorum Bochniensium scelere quæstio erat, quæ heic pro exemplo adducitur: sed de incommodis & detrimento Reipubl. quæritur, quæ ei ex Iesuitarum Instituto semper metuenda sunt, si personæ ipsæ puri Angeli essent. Hoc igitur qua ratione in ius vocabimus? Tertio scire yelim, quod Forum Iesuitæ in Polonia, quem Iudicem agnoscant, cuius iuri se submittant, ex quo contra illos agi queat? Miror deniq; quem amplio rem aliquis in Polonia Iuris Processum desideraturus sit, quàm si totius Equestris Ordinis

Ordinis Deputati publicè conuenientes vnanimiter decernant, Institutum Iesuiticum contra Rempubl. & libertatem Polonicam venire, eiusq; abrogationem à Regia Maiestate flagitent? Qui, inquam, his suffragijs condemnatur, num is parum legitimè condemnatus censebitur?

Deniq; & hoc à nonnullis heic obijcitur! Etiam Domi & intra parietes multos offensum iri: cui aliqui adijciunt: si Iesuitæ extra Regnum proscribi debeant, etiam alios, & illos præcipuè Evangelicorum ministros vnâ exterminandos, &c.

Quibus ferre Iesuitarum expulsionem omnium ingratiſſima sit.

Ad prius quod attinet, de multorum intra domesticos parietes offensione, Ego primùm nescio, quinam illi multi futuri sint, quorum offensionem nobis tam periculosam imaginari debeamus, si præsertim reliqui Cleri securitati caueretur? Cùm enim heic nihil aliud, quàm salus Reipubl. eiusq; in longum prorogatio quærat, nemo hinc tumultuandi occasionem habere poterit, nisi fortè fortunas suas cum Iesuitis ita coniunxerit, vt cadentibus illis ipse stare nequeat. Et hi ferè illi sunt, qui eis omnium molitionum & Consiliorum, fortè etiam contra Regnum, sunt conscij. Et quamuis verendum sit, Eorum plures esse, quàm expediat, ne horum tamen offensio perinde nobis æstimanda est: cùm nemo dubitet, quin bonorum Ciuum, qui Rempubl. saluam cupiunt, multò maior pars in omnibus Regni partibus futura sit.

Sed esto, vt heic fortè aliquid nobis molestiæ sustinendum esset, num propterea Medicinam respuemus? Quæ purgatio agro vnquam tam feliciter cessit, vt non aliquid ex illius operatione torminum senserit? Quòd si Iesuitarum expulsionem illos fatales tumultus auertere & præcauere possimus, qui hæcenus plerumq; Europæas Prouincias tam duriter afflixerunt, quo de egomet planè sum persuasus: res ne digna censebitur propter quam etiam incommodi aliquid patiamur? Si publicæ libertati, Si Regno nihil periculi est, si priuatorum corpora & fortunæ in tuto sunt, Ecquid tumultuamur? Cur exterorum insidias & conspirationes metuimus? Sin verò hæc omnia nobis ita imminent, vt Iesuitas eorum si non principales authores, perniciosos saltem actores, promo-

promotores & Internuncios nouerimus, ecquid amplius cuncta-
bimur?

Ad alios verò, Euangelicorum præsertim Ministros, quod *In punien-
dis Pacis
publica per
turbatori-
bus non per
sona, sed
factum re-
spiciendū.*
attinet, si in eadem turbata pacis & oppugnata publicæ liberta-
tis culpa cum Iesuitis hærent, nil equidem causæ dicam, quò mi-
nùs & illi, & quicumq; crimini huic quocunq; modo affines de-
prehendantur, cum eis expellantur. In suspitione enim turbata
Reipublicæ neminem quodcunq; vitæ genus tueri potest, aut ei-
dem patrocinari debet.

Sed nunquid hæc res cum re, aut causa cum causa confer-
ri poterit? Quemnam Pontificem aut Hispanum Ministri illi intra
aut extra Regnum habent, cui hunc agrum arent aut serant, aut
ad quem eis, rebus hæc perditis, perfugium pateat? Quales etiam
in Aula & circa Reipubl. clauum illorum partes sunt, aut in æter-
num esse poterunt? Aut quæ prædia hi in detrimentum Nobilita-
tis coëmerunt, quæque immunitates in fraudem Reipublicæ con-
secuti sunt? Et quæ etiam illorum vires sunt? propter quas Rei-
publ. formidabiles, aut saltem suspecti, esse debeant? Quorum di-
uitiæ ferè omnes in lacera & detrita vt plurimum Reuerenda, vt
nostrates loquuntur, & Bibliorum, adde, si res lauta est, Augustini
Codice, nudaq; & numerosa sobole consistit. Ipsi deniq; Euange-
licorum Ministri annon vnus cuiusq; pagani Præfecti superiorita-
tem agnoscere, eidemq; se sistere coguntur? Collatio itaq; hæc
prorsus inepta, adde & ridicula est.

Sunt fortassis & alia, quæ pro Iesuitis ab illorum Fautori-
bus nobis obijci possent; sed ea vix maioris momenti erunt, quàm
quæ iam allata sunt. Ideoq; hæc sufficient, ex quibus reliqua facile
dijudicare poteritis.

Ex his ergo, quæ hæcenus demonstrata sunt, firmiter tan-
dem concludo: ijs, qui hoc tempore Remp. restitutam, sanatam,
& in posterum saluam cupiunt, si ordine procedere, si laborum suo-
rum fructum aliquem sibi polliceri volunt, ante omnia operam esse
dandam, vt Iesuitæ extra Regnum abigantur: sed ita, vt abacti ob-
cito pessulo reditu prohibeantur.

H

Expulsa

*Expulsionis
Iesuitarum
qualis effe-
ctus speran-
dus.*

Expulsa autem & expugnata hac acri & arrodente bile, Morbi nostratis Paroxysmus in genere & paulatim lenietur, reliquæ partes affectæ, Clerus præcipuè, sanabiles & tractabiliore reddentur, poteritq; quod luxatum est, perocium, citra grauioris alicuius symptomatis metum, curari & restitui.

Quandiu verò hic Incendij febrilis fomes intra Reipubl. viscera retinebitur, nulla nobis salutis & securitatis spes relinquetur. Quodcunq; enim machinabimur, quibuscunq; emplasmatis vulnera ligare & obducere studebimus, opera & oleum nobis peribunt, Malumq; in hac corporis Polonici cacochimia ad leuissimam quamq; occasionem recrudescet. Neq; enim Iesuitæ, licet cætera omnia sanentur, ad Regni Poloniae Legumq; Polonicarum similitudinem in æternum reducentur, vt illa sub hoc, qui adhuc qualitercunq; durat, statu probent.

*Particula-
ris purga-
tio quomo-
do secundũ
nonnullos
instituen-
da.*

Ideoq; ne eos quidem audiendos censeo, qui, vt res minus odiosa sit, non Vniuersalem purgationem censent instituendam, sed per partes tantum bilis istius detractionem & imminutionem faciendam putant. Verbi gratia, sunt, qui eos tantum extra Regnum propellendos existimant, qui vel clandestinarum machinationum contra Regnum cooperatores aut saltem conscij fuisse deprehenduntur, vel quorum seditiosus feruor publicæ paci præcipuè periculosus censetur. Sunt, qui hanc Iesuitismi diminutionem à locis incipiendam suadent, Vt nempe ex primarijs Regni Urbibus, aut vbiq; ab eis Reipublicæ insigne aliquod periculum metuendum esset, remoueantur.

Sunt deniq; qui putent, Publicæ securitati sufficienter prospectum iri, si latis Legibus intra arctiores carceres redigantur. Hæc igitur consilia paucis discutiamus.

*Particula-
ris expur-*

De his primùm in genere sic dico: cum quacunq; Iesuitarum offensione, siue eos in Vniuersum expellamus, siue audaciam illorum ad certam quotam restringamus, Pontificiæ indignationis inuidiam nobis ex æquo metuendam esse: quam tamen pleriq; omnium maximè cauendam censent: hoc saltem discriminis erit, vt si partem aliquam Iesuitismi intra viscera retinuerimus, tantò

tantò plus nobis periculi ab eodem Pontifice futurum sit. Cùm ^{gationis in-} ^{commoda} igitur cum particulari offensione tantundem difficultatis subeundum sit, quantum cum totali expurgatione, cur non hanc, ut utilissimam & certissimam, præferemus? Imò hanc ego omnibus hæc ceu Maximam præscribo: *Iesuitas facilius ex Regno expulsam, quàm intra Regnum in ordinem redactam iri.*

Dico amplius eos vehementer errare, qui sperant bilem hanc ita cautè posse moueri, ut non protinus exardescat & exasperetur, Et ut non omnes vindictæ occasiones studiosissimè conquisturi sint, quodcunq; fortè ad tempus, propter præsentem necessitatem, simulent: quæ occasiones ingenijs istis intra & extra Regnum nunquam defuturae sunt, Quod si ergo resumptis aliquando animis & viribus denuò aliquid, & fortè periculosius quiddam, moliantur, quid tum factò opus erit? Num quotannis in Iesuitarum gratiam Generalem Rokos celebrabimus? Deinde in specie ^{Iesuitarum} ^{omnium a-} ^{qualis cul-} ^{pa.} ijs, qui nocentissimum quenq; ex Iesuitis exterminandum censent, respondeo: nec causam, nec culpam earum rerum, quarum Iesuitæ insimulantur, ita partiri & separari posse, ut alter altero mitius aut durius tractandus sit. Sic enim iam ostensum est, sectam hanc tam arctè inter se compactam esse, ut totum corpus, & cum hoc omnia eius indiuidua membra in harum præcipuè rerum praxi de quibus nobis sermo est, in vnum conspirent, & ad vnum scopum mente, corpore fortunisque ferantur.

In vna itaq; eademq; culpa omnes æqualiter hærent: differentia si quæ est, in ingeniosarum virium saltem inæqualitate consistit, ut quod vnus aut alter fecit, omnes facturi fuerint, si vires aut occasio non defuissent. Nec credo, auditum esse, quòd Iesuita aliquis à tribulibus suis, ob quodcunque etiam detestandum facinus, publicè damnatus, aut etiam reprehensus sit. In hoc enim genere non peccant, dummodò facinoris perpetratio in illum finem dirigatur, quem Iesuitis in specie propositum esse ostendimus. Quod autem de nonnullorum seditioso feruore affertur, illud per se speciosum est: ego tamen sic existimo, Illos nondum pessimos, aut etiam Reipublicæ periculosissimos esse, qui Posnanix, Cracouix &c. nullo prorsus habito respectu præsentis

*Iesuitarum
studia qua
nocentissi-
ma.* Sæ. Regiæ Maiestatis ædes exurunt, cæmeteria inuadunt, sepulto-
rum corpora refossa immaniter violant. (contra hanc enim rabi-
em, licet in hunc vsq; diem impunita manserit, vel tandem reme-
dium aliquod inuenietur.) Sed illas potius vulpeculas nobis ob-
seruandas censeo, quæ per sudetas montes Alpiumq; iuga hincin-
de commeantes, Exoticarum artium spiritum ferunt & perferunt.
Deniq; remedium hoc, si tam benè caderet, vt nocentissimi qui
sunt, exterminarentur, nos tamen saltem ad tempus releuaret:
dummodò releuaret: tam diu nimirum, donec his alij septuplo
peiores submitterentur. Num verò hoc satis iustum operæ precium
censeri debebit? Illius, inquam, Operæ, quam Reipublicæ tantis
sumtibus, tanta Nobilitatis defatigatione, nec sine nostro pericu-
lo præstare conamur?

Qui verò eos ex Aula & primarijs Regni Urbibus expellen-
dos suadent, illi quidem aliquantò fortius consulere videntur, sed
non multò plus quam priores proficiunt. Videntur quidem certæ
Reipublicæ partes non nihil subleuari: videntur etiam Iesuitis præ-
cipuæ nocendi occasiones eadem ratione præcidi: egoq; iam du-
dum ita persuasus sum, Nullum grauius in Rempublicam pecca-
tum à nobis commissum esse, quam quòd Iesuitis in hisce Regni
Arcibus ad expediendas suas machinas tantum spacij concessi-
mus. Id quod fortè tum demum sensuri sumus, si aliquid fortassis
periculi à Meridie & Occidente nobis ingrueret.

*Secundi
Consilij ab-
surditas.*

Heictamen admirari cogor, quibus rationibus consilij hu-
ius authores ducantur, quòd in Reipublicæ curatione potio-
rem Urbium quam Equestris Ordinis, ipsiusq; adeò cleri respectum
habeant? Ita q; eos libenter interrogarem quid parent Singularis
auxilij ad Rempublicam rediturum, si primariæ Regni Ciuitates
exonerentur, & pestis hæc interim liberè in Nobilitatem grasset-
tur? Si que peregrinismo huic liceat reliqui Cleri animos conti-
nenter sollicitare, & in transuersum agere? Equam illi rebus no-
stris spem securitatis faciunt? Hi ergo in eo periculosè falluntur,
quòd existimant, Malum Iesuiticum intra Urbium ædificia ita
contineri, vt ibidem tantum aut saltem potissimum Reipublicæ
noceat: cum hæc primùm ipsius Aulæ, vt ostensum est, deinde pub-
lica

lica animorum pestis sit, à qua Nobilitati & Clero, & per hos de-
mum Reipublicæ præcipuè metuendum sit. Quin imò dum Iesui-
tas in vniuersum extra Regnum propellendos suadeo, in eo Cle-
ri Polonici quàm maximum respectum habeo, Cuius excessus
non aliter, quàm bilis huius feruentis subtractione, corrigi posse
existimo.

*Propter
Clerũ præ-
cipuè Iesui-
ta sunt ex-
pellendi.*

Ex his ergo iterum perspicitur, Ne huius quidem Consilij
eum inter nos effectum sperandum esse, quo nobis ad res nostras
componendas & firmandas opus est.

Restant ij, qui Iesuitas non solum ex Aula remouendos, &
ex Urbibus expellendos, sed etiam latis Legibus intra Monacho-
rum claustra redigendos, & Ordinariorum iurisdictioni (hoc
enim à nonnullis additur) subiiciendos consulant.

Videntur & hi aliquantò longius progredi, quibus ego ad
vitandam maiorem inuidiam omninò parendum suaderem, si vlla
saltem consilio huic spes subesset: sed hanc sequentia mihi in vni-
uersum præcidunt; Primum, Iesuitas ita animatos esse certò noui,
vt omnia potius moturi, omnia turbaturi sint, quàm vt splendo-
ris & existimationis illius, qua ipsorum Ordo hæcenus supra reli-
quos Religiosorum Ordines ipsumq; Clerum Vniuersum eminet,
vel minimam iacturam sebeant. Iesuita autem si ex Aula excluda-
tur, si in versando Reipublicæ clauo nõ omnibus alijs præpolleat,
si à publico ita arceatur, vt Claustro inclusus alium, quàm pro-
prium militiæ suæ Ducem, superiorem agnoscere cogatur, si de-
niq; omnium arcanorum explorandorum occasio ei adimatur, à
summo ad infima sibi redactus videbitur, vt qui iam nil amplius,
quàm vulgaris Monachus futurus sit. Quod dedecus Gens ista non
mitiori indignationis affectu auersatur, quàm si nobilis aliquis
Regniq; dignitarius subito in abiectissimæ plebis censum detru-
datur. Cælum itaq; potius ruere patientur, quàm vt hanc in se
ignominiam admittant.

*Tertij Con-
siliij vix. Gl-
lus effectus
sperandus.*

Est tamen, vt hæc eos patientiores offendamus, quàm ego
sperem; Quare igitur secundo loco, quibus vinculis eos constri-
cturi simus? Certis Legibus, iniquisq; Constitutioni-
bus. Benedicis, Egoq; fateor, hæc iusta esse in foro Politico coër-
cendæ



cendæ libidinis media, quantumuis hætenus per illa non pro spe profecerimus.

*Iesuitismi
incluso an-
ceps & pe-
riculosa cu-
stodia.*

Verùm hæc vlteriùs quærere cogor, Eccui huiusmodi Legum & Constitutionum, si quæ factæ erunt, executionem commendaturi simus? ordinarijs locorum, respondebis. Ego verò agnosco, ad ipsos munus hoc ex Regni legibus spectare: sed quid si ipsi tam odiosam prouinciam recipere nolint, aut Excommunicationis Pontificiæ metu non ausint? Veruntamen, siue recipiant, siue repudient, ne sic quidem Reipublicæ securitati prospicietur. Primum enim antiqua illa disciplinæ seueritas apud nos hodiè multum remisit, qua apud Romanos olim Parentes de liberis, si fortè in Remp. peccassent, supplicia sumebant: Verendumq; propterea erit, ne optimo cuiq; ex hoc Ordine & qui aliàs in Remp. rectè affectus est, illud in hac custodia vel imprudenti accidat, quod Vir ille DEI 3. Reg. 20. in Histor. Achabi sibi euenisse fingit, vt dum ipse alijs rebus intentus est, captiuus, cuius custodiam susceperat, aufugerit. Deinde experientia testatur, ordinarios locorum hætenus magis Iesuitis parère & obnoxios esse, quàm quòd hi illorum authoritatem aut iurisdictionem multum curent.

*Iesuita su-
periorum
Pralatorũ
Pedagogi.*

Quinimò hi pro Episcoporum pedagogis se gerunt, quos etiam, vt Aulæ Romanæ Coryceos, metuere & obseruare coguntur. Qualem ergo coercionem ab ijs expectare poterimus?

*Confædera-
tio quàm
Ciuiliter
hætenus à
Iesuitis
tractata.*

Tertiò sic dico, quodecunq; de his omnibus fiat, nos tamen contra Sectam hanc Legibus nostris nihil profecturos, in quo me experientia ipsa iam erudijt. Quid enim? *Confæderatio publica* annon Lex est? annon Constitutio est? annon Polonorum ius est publicis Regis & Nobilitatis iuramentis sancitum & confirmatum? Sed quid per hanc eandem hætenus contra hanc pestem Politicam proficimus? Annon rabies ista per hoc efficacissimum (sic quidem Maioribus nostris videbatur) remedium irritata potius est, quàm cohibita? Quàm petulanti lingua stiloq; satirico liuor iste hoc salutare institutum incessit, deridet & exhibilat? Tam laxum & molle capistrum Dæmon iste adeò impatienter fert; qua igitur ratione arctius duriusquè quiddam feret? Cumq; hoc isti Confæderationis publicæ Constitutioni faciant, per quam Iesuitismus propriè non

non læditur: ecquid de illis fiet, quas in suam perniciem factas recordabuntur?

Et quid tandem Iesuitis Nos præscribere tentabimus, cum suis ipsimet Constitutionibus, quæ contra hanc, de qua conquerimur, intemperiem ad speciem inter ipsosmet latæ sunt, non pareant? Anno enim superioris seculi 93. Iesuitarum superiores, cum animaduernerent. Res Gallicas suorum potissimum scelere iam ferè perditas, coacto Romæ generali totius Ordinis Conuentu Statuto sanxerunt: *Patres societatis Iesu cum omnibus, qui Ordini illi statutum* *asscripti sunt, à causis & negotijs secularibus in vniuersum abstinere de-* *Conuentus* *bere &c.* Huic igitur Decreto Ecquomodo hætenus inter Nos pa- *Iesuitico.* ruerunt.

Sic igitur tandem contra hos etiam concludo, consultius esse, vt tam fera Bestia prorsus abdicetur, quàm vt Caueæ intra domum inclusa, cum perpetuæ sollicitudinis nostræ cruciati, custodiatur.

Dixi autem, Iesuitas non solum expellendos, sed etiam contra reditum omnia diligenter præcauenda esse. Neq; enim expulsi quiescent, vt non omnem lapidem moueant, quò ipsis redire liceat, vt sic hanc vesti Iesuiticæ iniectam maculam vicissim eluant. *Morbi causa ita tollenda, & agrotis etiam contra reditum prospiciatur.* De quo nos Gallia admonere debet, In cuius Aula Iesuitarum absentium practicæ tantum potuerunt, vt cum excussi Dentis in Ore Regio lacuna resarciri nunquam posset, Iesuitæ tamen, reclamantibus Parliamentis & obnitente prudentissimo quoq; nõ solum restituti sint; Sed etiam Pyramis illa, perpetrati sceleris æterna Index, fuerit demolita.

Hoc autem inter nos hac fortassis ratione omnium rectissimè præcauebitur: si primùm bona illorum immobilia in alios vsus, ad publicam Regni, præcipuè tamen Nobilitatis, cui maior illorum pars detracta est, utilitatem conuertantur: quod sic commodissimè fiet: si bonis literis consultum cupimus, quarum videlicet interitum pleriq; sibi per Iesuitarum expulsionem imaginatur, detur opera, vt ex iisdem Cracouensi Academia de viris bonis, doctis, & in omni disciplinarum genere probè versatis extra ordinem prospiciatur. Aut si ita placet, præter hanc alia quoq; intra Regnû Academia instituatur. Deinde, alibi in Regno Scholæ hincinde aperi-

aperiantur, in quibus non solum eruditis Præceptoribus honesta stipendia constituentur: sed etiam pauperibus Scholasticis, ijs nempe, qui Ingenijs valent, sed propter fortunæ tenuitatem literarum studia commodè prosequi nequeunt, de victu & sustentatione prouideatur: Idq; tantò maiori cura, quòd ex Nobilitate etiam omnibus temporibus, qui huiusmodi studiorum subsidijs opus habeant. Et hæc ego singulorum districtum in Regno ceu publica Gymnasia esse vellem: quorum cura & inspectio certis ex Nobilitate vtriusq; Ordinis Viris & qualificatis personis commendari posset. Hoc si fieret, Iuuentuti nostræ, quæ in spem honorum & ad Reipublicæ ministeria educatur, cum pietate & bonis literis Patriæ Legumq; Patriarum amor & reuerentia à teneris implantaretur, Et Reipublicæ de viris idoneis ad eum modum prospiceretur, vt eidem ab Exterorum factionibus & insidijs minus periculi esset: Iesuitarum etiam expulsores desiderium, si quod erit, intra paucos annos prorsus euanesceret & obliteraretur.

*Militum e-
meritorum
Nosocomia.*

Tertiò, si quid superest, vt omninò superfuturum puto, publica ex eo Nosocomia instituantur in eorum vsum, qui in bellis se pro Republ. strenuè gesserunt, & vel vulneribus debilitati sunt, vel per ætatem militiæ labores non amplius perferre possunt, &c. Vt hæc militaris virtutis quasi Asyla constituentur, vbi benemeritorum & emeritorum illa non turpis senectus honestè & liberaliter sustentetur. Cuius sanctissimi & vtilissimi Instituti exempla in Urbibus Belgicis me videre memini; Cuius etiam specimen nobis præbuit laudatissimæ memoriæ Rex Stephanus, quando VVarfauia huiusmodi pro debilitatis militibus Xenodochium instituit & dotauit? A cuius tamen præclara & planè Regia voluntate & intentione nimis citò recessum est.

Nec ego video, quomodo Iesuitarum bona vel sanctius vel vtilius collocari queant: ita nimirum, vt quæ semel pijs vsibus destinata sunt, ijsdem maneant, Et ipsius interim Nobilitatis damnum, quod à Iesuitis Iesuitarumq; artibus se accepisse queritur, aliquo modo resarciatur; & sic Reipublicæ commodis vtrobiq; optimè consulatur.

*Statutū de
Iesuitis non
reuocandis.*

Facta ad eum modum bonorum Iesuiticorum dispensatione, per peculiare statutum sub infamiæ, aut alia aliqua seuera pœna interdicti

terdici posset: ne quis primùm de reuocandis aut admittendis Ie-
suitis vlllo tempore publicè aut priuatim mentionem facere ausit,
quemadmodum Venetos iam fecisse constat: néue deinceps vlla
ex Regno iuuentus, Nobilis præsertim, à cuius salutari institutio-
ne Patriæ salus pendet, ad Iesuitas extra Regnum se conferat, ijs-
demq; se disponendam committat: ne, dum domi in expurgando
Iesuitarum fermento laboramus, illud ab extra nobis nihil tale
suspiciantibus obrepat.

Tandem opinor, diligenter prouideri oportere, ne per offici-
nas Typographicas talia in publicum spargantur, quæ præsentibus ^{Typogra-} ^{phis frenū} ^{inijciendū.} Reipublicæ statui & Regni huius libertati quocunq; modo aduer-
santur:

Qualia nimirum illa hætenus fuerunt, quæ Iesuitæ sub moder-
na Regiæ Maiestatis Regno Cracouiæ & alibi contra Confœdera-
tionem publicam in vulgus ediderunt: talia inquam, quæ per ipso-
rum iugulum reditura fuissent, Si Legum publicarum is vigor, ea
obseruantia in Polonia esset, qualis in benè constituta Republica
esse debet. Vbi tamen vafricies ista hoc insuper dolo vt plurimum
vsa est, vt huiusmodi pestilentia Scripta sub alienis, certorum vide-
licet Prælatorum, nominibus emiserint: vt nimirum hac ratione
vniuersum Clerum in Inuidiæ publicæ consortium pertraherent,
& disperso in plures facinore, eius vindicationem Reipublicæ dif-
ficiliorem facerent.

Hac, inquam, ratione si in Matris nostræ Reipublicæ Poloni-
cæ curatione procederetur, ita vt in huiusmodi processu sororum
eius Europæarum antegressa vestigia intentè obseruaremus, tum
demum de internorum malorum medicationis successu spem ali-
quam mihi imaginari & alijs etiam polliceri possem. Sic etenim pe-
regrinismum illum, vt ita loquat, à quo nobis non abs re metui-
mus, inter nos eradicatum & penitus obtritum iri considerem: vt
ipsum primùm Clerum, cuius ad afficiendum statum publicum
permagnam vim esse constat, commodiorem & publicarum Le-
gum, sicut & Patriæ Libertatis, studiosiorem simus experturi, quàm
hætenus eum in rebus maximi momenti experti sumus. Deinde
si in Reipublicæ administratione circa Res Polonicas aliquid vitij
apparuit, aut negligentia aliqua nota fuit deprehensa, opinor &
I illud,

illud, remota hac corruptela, paulatim emendari posse & restitui, idq; citra omnem tumultum & perturbationem. Tandem in ipsa etiam Aula illud factionum studium, quod haecenus Vniuerso statui Reipublicæ valdè inimicum sumus experti, paulatim residebit & extinguetur: sublataq; & quasi obstructa hac Capitali diffidentia & publicæ indignationis scaturigine, omnes Regni partes & Ordines, sub vnanimi Pacis studio denuò inter se coalescent, & sic tandem Reipublicæ totius corpus pristinae sanitati restituere-
tur.

Quamdiu verò hoc negligetur, nostris Legibus, Constitutionibus, Confœderationibus, Congregationibus nil amplius efficiemus, quàm vt irritato malo Reipublicæ scissuram amplificemus, dum ignis, qui ad momentum sopitus videbitur, denuò erumpens maiorem fragorem edet.

Hæc sunt, Illustrissimi Proceres, quæ in præsentia de rerum nostrarum statu, eiusdemq; correctione mihi in mentem venerunt, quæq; vestro potissimum iudicio subijcere volui, vt tantum valeant, quantum à vestra prudenti censura valoris & autoritatis consequentur.

DEVS Optimus Maximus, à cuius misericordia & potenti dextera Regnorum publica salus immediatè dependet, ille sub hac fatali rerum Mundanarum conuulsione, vestris hisce in Reipublicæ Patriæ procuratione conatibus, pia studia & sancta desideria suggerat, rectisq; & salutaribus consilijs felices euentus largiatur, Amen.

FINIS.



IESVI-



I E S V I T A.

*Seductor Sueco : Gallo sicarius : Anglo
Proditor : Imperio explorator : Dauus Ibero :
Italo adulator : dixi teres ore SVITAM.*

Sigismundo enim Poloniae & Sueciae Regi, in Sueciam post mortem patris ituro, hortatores fuerunt Iesuitae, ut haeresin Lutheranam, in Suecia, vel cum periculo Regni extirparet: ut Epigrammata in SCARGAM testantur.

Regi Galliae praesenti, aliquoties sicarios, cum trucidaturos submiserunt. Qua de causa, ex toto Galliae regno, recens etiam renouato edicto, proscripti sunt.

Reginae Angliae multiplices insidias struxerunt, & regnum passim, practicis suis turbatum, Hispano prodere conati sunt.

In Imperio germanico, omnia explorantes, ad externos deferunt.

Apud Hispaniae Regem, Dauis sunt versuti & vafri ministri, practicantes omnia, quae ad regis illius potentiam amplificandam, spectare arbitrantur.

Italibus, Papae & Cardinalibus seruiliter adulantur, ut eorum patrociniis, ubique tuti & incolumes, artes suas exercere possint.

Sic breuiter & rotundo ore, IESUITA descriptus est: (ex loco Effectorum, seu rerum gestarum, apud praecipuos in Europae reges) quem κατ' ἀφαιρέσιν primae syllabae, SVITAM, hoc Epigramma appellat.

[Faint, illegible text at the top of the page]

[Faint, illegible title or heading]

[Extremely faint and illegible Latin text, likely bleed-through from the reverse side of the page]



AB: 153 133

Schlossbibliothek
Köthen-Anhalt

ULB Halle 3
002 045 818

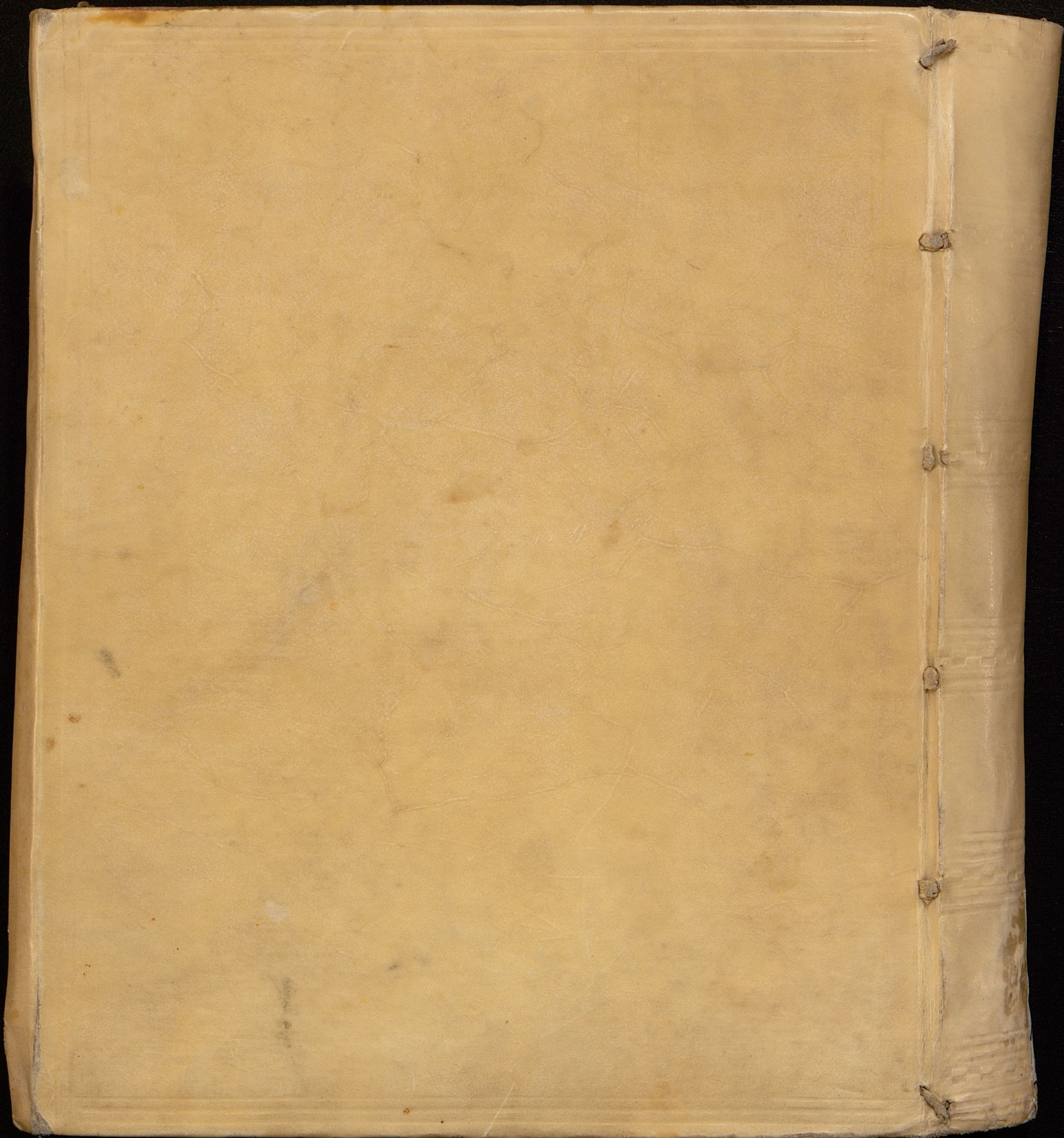


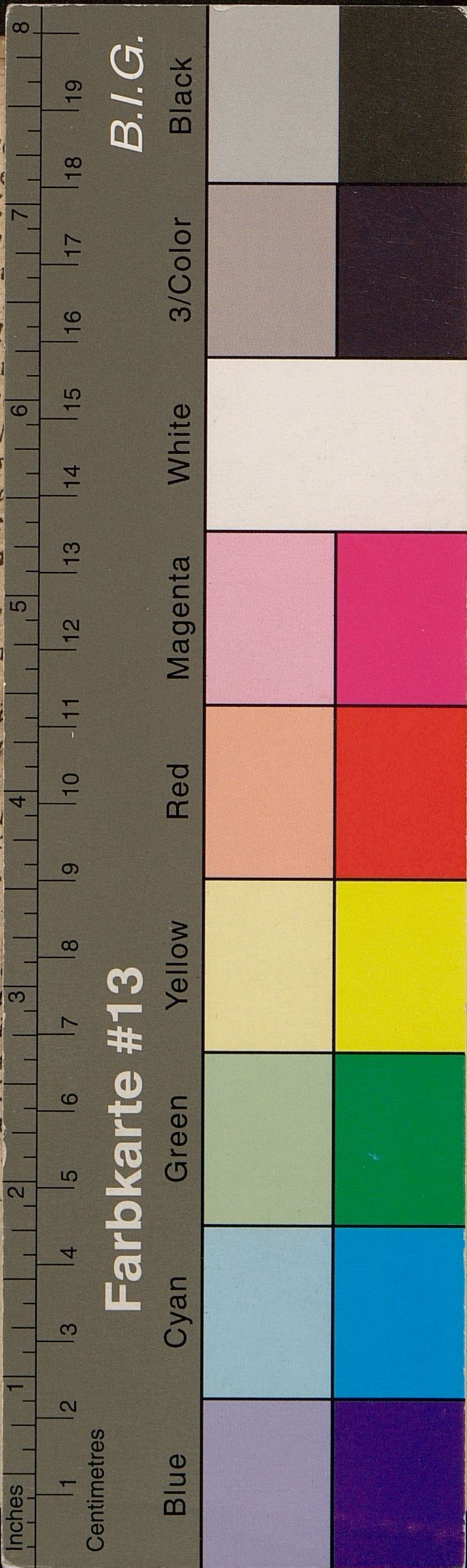
TA - OL

R

VD 17







Grauis & maximi momenti
DELIBERATIO.

De compescendo perpetuo crudeli conatu
IESVITARVM.



Typographus Lectori S.

Cum hoc consilium à viro quodam sapientissimo & patria amantissimo, accuratè perscriptum, procul è Polonia ad nos missum, à pluribus viris prestantibus lectum, omniumq₃ calculis probatum intellexissemus, edendum quoq₃ in Germania censuimus: neq₃ dubitamus, quin huius libelli lectio aequè omnibus grata futura sit, tum quod dicuntur, que ad pacem in regnis prouincijsq₃ vniuersi orbis Christiani publicam tuendam faciant, tum quod ipsa à Pontificio profecta sunt, de quo sinistra in religionem Romanam suspicio exoriri nemini potest. Insuper verò etiam ad iterationem editionis maturandam me permouit, quod exempla per omne regnum à Iesuitis coempta combustaq₃ nunciantur. Hoc quoq₃ scire te volui: Vale.

A N N O

M. D. C. I X.